РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 7
№ 5 (41)

Вересень – жовтень 2022 р.

DOI 10.53672/ej.5.2022

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2022. Том 7, № 5 (41)

Вересень–жовтень 2022 року

Київ · 2022
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.5.2022
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2022. Т. 7, № 5 (41) (вересень–жовтень 2022 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2022. — 62 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2022
© Видавник Назаров О. А., 2022

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **7**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **10**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **11**

Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні: навч. посібник **11**

Ткаченко Н. М., Алєксєйчук В. І. **Ткаченко,** Н., Алєксєйчук, В. (2022). Моделі системи інституцій судової експертизи в Україні (переваги та ризики). Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Вип. 1 (26). С. 10—23. . . . . **13**

1.2. Судово-психологічна експертиза **15**

Назаров О. А. **Які нормативні** документи МОЗ України регламентують оформлення лікарями медичних довідок потрібних для використання під час судово-психологічної експертизи з встановлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав? **18**

Міністерство охорони здоров'я України. **Висновок** судово-психіатричного експерта **34**

1.3. Проблемні аспекти застосування поліграфа **36**

ГО «Колегія поліграфологів України», Міністерство економіки України. Кваліфікаційна характеристика професії поліграфолог в Україні **39**

1.4. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **41**

ГС «Мережа правового розвитку». **Комплексне** правове мапування (вирішення проблем) чотирьох видів судових справ для людей, які віднесені до внутрішньо переміщених осіб. Фінальний аналітичний звіт за результатами проведення дослідження. - К.: ГС «Мережа правового розвитку» межах Програми О **41**

1.5. Рецензії та нові видання **49**

Деркач В. В. **Збірка** **49**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **51**

Судово-психологічна експертиза: нормативні документи МОЗ України щодо оформлення медичних документів лікарями для використання під час судово-психологічної експертизи з встановлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав **51**

25 жовтня в Україні відмічається День поліграфолога України **51**

В Національній поліції створено центр поліграфологів кримінальної поліції, який працює на базі департаментів оперативно-технічних заходів та стратегічних розслідувань Національної поліції України **51**

Крісло поліграфолога: Mobi-підлокітники Polygraph модель 1 перетворюють офісний стілець ISO в професійне крісло поліграфолога (поліграфологічне крісло) - найдешевший та якісний застосунок для поліграфологів **52**

В Україні розроблено найлегше поліграфологічне крісло в світі – Mobi крісло Polygraph модель 3, вага якого складає біля 9 кілограм та яке транспортується в сумці чохлі - призначено для застосування під час досліджень, опитувань на поліграфі **52**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ **54**
Автоматичний поліграф EyeDetect+ 2.0 і Physio Tracker v2 . . . . . **54**
ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **57**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» належить до реферативно-наукових видань. Оригінальні дослідження ми оприлюднюємо вперше, а найцікавіші праці, що вже вийшли в інших виданнях, подаємо як реферати: стислий виклад змісту, анотацію та бібліографічний опис першоджерела за ДСТУ 8302:2015. Реферат не замінює оригіналу — він допомагає знайти саме те дослідження, яке потрібне вам сьогодні.[6]

Вітаємо, колеги! Перед вами номер 2022. Том 7, № 5 (41) за вересень–жовтень 2022 року. Тут 11 матеріалів для тих, кого цікавлять судово-психологічна експертиза, теорія та історія спеціальних знань, поліграф і виявлення обману, правові позиції Верховного Суду, і для тих, хто тільки обирає свій шлях у юридичній психології.

> *Чи знали ви? Книга рекордів Гіннеса називає першою людиною, засудженою за допомогою ДНК-доказів, британця Роберта Меліаса: 13 листопада 1987 року його визнали винним у зґвалтуванні. Невдовзі першим американцем, засудженим на підставі ДНК, став мешканець Флориди Томмі Лі Ендрюс. У 2022 році минає 35 років від цієї події.*[7]

Можливо, саме ваше дослідження стане наступною сторінкою історії судової експертизи. Читайте, сперечайтеся, пишіть до журналу — і повертайтеся до архіву номерів по нові матеріали.

Редакція журналу

Цифри війни. Війна, яку російська федерація розв'язала проти України, щодня забирає життя. Станом на 30 жовтня 2022 р. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні підтвердила загибель 6 430 цивільних осіб, серед них 402 дітей, і поранення 9 865 цивільних осіб, серед них 739 дітей. За кожною цифрою — людська доля, і завдання юридичної психології — допомагати правосуддю встановлювати правду про ці злочини.[8]

Кримінальні провадження. За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 28.10.2022 органи прокуратури зареєстрували з початку повномасштабного вторгнення 42 616 воєнних злочинів і 18 587 злочинів проти національної безпеки України.[9]

Шкода державі та громадянам. За першою спільною оцінкою Уряду України, Європейської комісії і Світового банку (RDNA1, оприлюднено 09.09.2022), прямі збитки станом на 01.06.2022 перевищили 97 млрд дол. США, а потреби у відновленні й відбудові становлять 349 млрд дол. США.[10]

Відшкодування і судова експертиза. Мінекономіки та Фонд державного майна спільним наказом від 18.10.2022 № 3904/1223 затвердили Методику визначення

> шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності (зареєстровано в Мін'юсті 02.12.2022, чинна з 16.12.2022).[11]

Реактивна система залпового вогню БМ-21 «Град» Збройних сил України веде вогонь на півдні України, жовтень 2022 р. Фото: АрміяInform, ліцензія CC BY 4.0.[12]

Пожежа на об'єкті енергетичної інфраструктури Київщини після атаки російських дронів-камікадзе Shahed у ніч на 27 жовтня 2022 р. Фото: ДСНС України, ліцензія CC BY 4.0.[13]

ПАМ'ЯТІ СУДДІ ЛЮБОВІ ХАРЕЧКО

Любов Костянтинівна Харечко — суддя Чернігівського апеляційного суду. На громадських засадах вона була суддею-спікером суду: представляла суддівський корпус у медіа, виступала на телебаченні (суд очолював Геннадій Салай)[14]. Збори суддів Чернігівського апеляційного суду двічі обирали її секретарем судової палати у цивільних справах: 8 жовтня 2018 р.[15] і повторно, на другий строк, 7 жовтня 2021 р.[16] (обидва рази суд очолював Геннадій Салай[17]); раніше цю посаду вона обіймала в Апеляційному суді Чернігівської області[18]. 3 березня 2022 р. поблизу села Рогощі на Чернігівщині російські військові розстріляли автомобіль, у якому вона разом із сином намагалася евакуюватися. Любов Костянтинівна загинула, її син зазнав поранення[19]. Любов Харечко писала вірші — про війну і мир, про материнство, віру, рідну землю і суддівську долю. З березня 2022 р. в кожному номері журналу — один її вірш.

Вірш номера: «Бійцям Чернігова» (20.11.2014)[20]

Читати вірш «Бійцям Чернігова» у збірнику (с. 7) | Збірник у Google Диску

> **Судді — жертви війни.** Станом на 31.10.2022 органи судової влади та судові медіа повідомили, що внаслідок збройної агресії російської федерації загинули щонайменше двоє суддів: Любов Харечко (суддя Чернігівського апеляційного суду, 03.03.2022)[19]; Дмитро Константинов (суддя Красноградського районного суду Харківської області, 29.10.2022)[21]. Пам'ятаємо кожного.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ: НАВЧ. ПОСІБНИК[1]

Пиріг І. В., Бідняк Г. С.

Реферат. Навчальний посібник, авторами якого є І. В. Пиріг і Г. С. Бідняк (Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019, 140 с.), рекомендований Науково-методичною радою ДДУВС, висвітлює використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні як складник курсу криміналістики. Рецензентами виступили Е. Б. Сімакова-Єфремян, К. О. Чаплинський і В. М. Коротаєв. У першому розділі автори простежують історичні передумови інституту спеціальних знань від давніх і середньовічних пам'яток (зокрема Каролiни) до кримінально-процесуальних кодексів XIX–XX ст., згадують порушене А. І. Вінбергом 1949 р. питання про окрему процесуальну фігуру спеціаліста та зміни 1971 р., що дозволили залучати спеціаліста до слідчих і судових дій. Спеціальні знання Пиріг і Бідняк визначають як сукупність теоретичних знань, практичних умінь і навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих професійною підготовкою або досвідом; юридичні знання до них не належать. Розмежовано процесуальні форми (участь спеціаліста, судова експертиза) і непроцесуальні (відомчі перевірки, дослідження об'єктів на місці події, консультаційна й технічна допомога, використання обізнаних осіб в оперативно-розшукових заходах). Процесуальний статус спеціаліста й експерта розкрито за ст. 71 і 69 КПК України, систему суб'єктів судово-експертної діяльності за ст. 7 Закону України «Про судову експертизу». Другий розділ присвячено залученню спеціалістів до огляду місця події, обшуку, допиту, слідчого експерименту та отримання зразків; докладно описано взаємодію слідчого і спеціаліста під час огляду за Інструкцією, затвердженою наказом МВС від 03.11.2015 № 1339, і види допомоги спеціаліста: криміналістичну, методичну, технічну, консультативну. Третій розділ охоплює поняття й класифікацію експертиз, організацію їх проведення, предмет, об'єкти та завдання окремих видів експертиз і оцінку висновку експерта. Нормативну основу становлять КПК України (зокрема ст. 237–245), Закон «Про судову експертизу» та Інструкція про призначення та проведення судових експертиз (наказ Мін'юсту від 08.01.1998 № 53/5). Видання містить контрольні питання, теми рефератів і додатки та адресоване курсантам, студентам і викладачам юридичних закладів освіти, працівникам Національної поліції, прокуратури, СБУ та адвокатам.

Ключові слова: спеціальні знання, досудове розслідування, спеціаліст, експерт, судова експертиза, огляд місця події, слідчі (розшукові) дії, висновок експерта, Кримінальний процесуальний кодекс України, криміналістика.

Use of Special Knowledge in Pre-Trial Investigation: A Textbook

Pyrih I. V., Bidniak H. S.

Abstract. Effective pre-trial investigation depends on how investigators involve people with special knowledge, yet the procedural and tactical rules for doing so are scattered across legislation and departmental instructions. Pyrih I. V. and Bidniak H. S. (Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, 2019; 140 pp.) bring these rules together in a textbook for the criminalistics course.

The first chapter traces the historical background of the institution of special knowledge, defines special knowledge as theoretical knowledge and practical skills in science, technology, art or craft acquired through training or experience (legal knowledge excluded), and distinguishes procedural forms of its use, namely the participation of a specialist and forensic examination, from non-procedural ones such as departmental checks, preliminary examination of objects at the scene, consultative and technical assistance. The status of the specialist and the expert is analysed under Articles 71 and 69 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, and the system of forensic institutions under Article 7 of the Law of Ukraine On Forensic Examination. The second chapter covers the involvement of specialists in crime scene examination, searches, interrogation, investigative experiments and the taking of samples, with detailed guidance on cooperation between investigator and specialist under the 2015 Instruction of the Ministry of Internal Affairs. The third chapter deals with the classification and organisation of forensic examinations, the subject matter, objects and tasks of particular types of examination, and the evaluation of an expert opinion. Review questions, essay topics and appendices make the book suitable for law students, police officers, prosecutors and defence lawyers.

Keywords: special knowledge, pre-trial investigation, specialist, forensic expert, forensic examination, crime scene examination, investigative actions, expert opinion, Criminal Procedure Code of Ukraine, criminalistics.

Першоджерело: *Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с. (копія:).*[2][3] *Реферат оприлюднено в журналі 04.06.2021.*

References

1. Pyrih I. V., Bidniak H. S. Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni: navch. posibnyk [Use of Special Knowledge in Pre-Trial Investigation: A Textbook] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/5110-pirig-i-v-bidnyak-g-s-p-33-vikoristannya-spetsialnikh-znan-na-dosudovomu-rozsliduvanni-navch-posibnik (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Pyrih I. V., Bidniak H. S. Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni [Use of Special Knowledge in Pre-Trial Investigation] : navch. posib. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2019. 140 s. (kopiia:). URL: https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/3719 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Pyrih I. V., Bidniak H. S. Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni [Use of Special Knowledge in Pre-Trial Investigation] : navch. posib. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2019. 140 s. (kopiia:). URL: https://expertize-journal.org.ua/images/dzherela/pyrih-bidniak-vykorystannia-spetsialnykh-znan-2019.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ТКАЧЕНКО, Н., АЛЄКСЄЙЧУК, В. (2022). МОДЕЛІ СИСТЕМИ ІНСТИТУЦІЙ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ (ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ). ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ І КРИМІНАЛІСТИКИ. ВИП. 1 (26). С. 10—23.[1]

Ткаченко Н. М., Алєксєйчук В. І.

Реферат. Ткаченко Н. М. (Департамент експертного забезпечення правосуддя Мін'юсту України) і Алєксєйчук В. І. (Навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ) аналізують моделі системи інституцій судової експертизи, які пропонуються до проєкту закону про судово-експертну діяльність. Авторки вказують, що реформування галузі тривалий час залишалося поза увагою законодавця: приватним експертам заборонено проводити криміналістичні, судово-медичні та судово-психіатричні експертизи в кримінальному провадженні, статус недержавних експертних установ законом не визначено, а експертні служби МВС, Міноборони, СБУ та ДПСУ залишаються у складі відомств. Мета праці полягає у визначенні основних моделей і аналізі міжнародного досвіду експертного забезпечення правосуддя для імплементації сучасних світових норм у законодавство України. Спираючись на наукові праці, зарубіжні системи (єдині служби при міністерствах юстиції або внутрішніх справ, мережі установ різного підпорядкування в Іспанії, Польщі, Латвії, Литві, Німеччині, Франції та інших державах), моніторинговий звіт Мін'юсту 2020 року і законопроєкти № 6284, 6284-1, 6284-2, 6284-3, авторки виокремлюють п'ять моделей: класичну (традиційну), неокласичну (оновлену традиційну), радикальну, змішану (частково радикальну) і змагальну. У порівняльній таблиці для кожної оцінено переваги та ризики: збереження конкуренції й вибору експерта, визнання недержавних установ, уніфікацію вимог і методик, бюджетні витрати, загрозу монополізації в разі створення єдиної Державної експертної служби, опір відомств, брак кадрів. Найдоцільнішою визнано змішану модель, за якої Мін'юст формує державну політику, а при ньому діють єдині кваліфікаційна та дисциплінарна комісії з рівним представництвом відомств і приватного сектору. Обґрунтовано також інтеграцію української системи експертного забезпечення правосуддя в міжнародний простір через вступ вітчизняних установ до міжнародних організацій. У редакційній довідці нагадано про реформу, започатковану Указом Президента України від 08.11.2019 № 837/2019, і про законопроєкт № 7735 від 05.09.2022, що має врегулювати дисциплінарну відповідальність судових експертів.

Ключові слова: моделі системи інституцій судової експертизи, судово-експертна діяльність, судово-експертна реформа, класична модель, неокласична модель, радикальна модель, змішана модель, змагальна модель, недержавні експертні установи, державне управління, законопроєкт № 6284.

Models of the System of Forensic Science Institutions in Ukraine (Advantages and Risks)

Tkachenko N. M., Alieksieichuk V. I.

Abstract. N. Tkachenko of the Department for Expert Support of Justice of the Ministry of Justice of Ukraine and V. Alieksieichuk of the National Academy of Internal Affairs examine the institutional models proposed for a new law on forensic activity. They point to long-standing problems: private experts may not perform criminalistic, forensic medical or forensic psychiatric examinations in criminal proceedings, the status of non-state forensic institutions is not defined by law, and the

forensic services of several law-enforcement and defence bodies, including the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defence and the Security Service, remain within those bodies. The aim is to identify the main models and to study international practice in expert support of justice. Drawing on the literature, on foreign arrangements (single services under ministries of justice or interior, or networks of institutions with different affiliations, as in Spain, Poland, Latvia, Lithuania, Germany and France), on a 2020 monitoring report of the Ministry of Justice and on Draft Laws No. 6284, 6284-1, 6284-2 and 6284-3, the authors distinguish classical, neoclassical, radical, mixed and adversarial models and compare their advantages and risks in a table, including competition and choice of expert, recognition of non-state institutions, uniform standards, budgetary costs, the danger of monopoly under a single State Forensic Service, agency resistance and staff shortages. The mixed model, in which the Ministry of Justice shapes policy and hosts single qualification and disciplinary commissions with equal representation of agencies and the private sector, is considered the most suitable. The authors also support integrating Ukrainian institutions into international forensic organizations.

Keywords: models of forensic institutions, forensic activity, forensic reform, classical model, neoclassical model, radical model, mixed model, adversarial model, non-state forensic institutions, public administration.

Першоджерело: *Ткаченко Н. М., Алєксєйчук В. І. Моделі системи інституцій судової експертизи в Україні (переваги та ризики). Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2022. Вип. 1 (26). С. 10–23. DOI:* ***10.32353/khrife.1.2022.02***[2]*. Реферат оприлюднено в журналі 22.10.2022.*

References

1. Tkachenko N. M., Alieksieichuk V. I. Tkachenko, N., Alieksieichuk, V. (2022) [Models of the System of Forensic Science Institutions in Ukraine (Advantages and Risks)]. Modeli systemy instytutsii sudovoi ekspertyzy v Ukraini (perevahy ta ryzyky). Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky. Vyp. 1 (26). S. 10—23 : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/7578-tkachenko-n-aleksejchuk-v-2022-modeli-sistemi-institutsij-sudovoji-ekspertizi-v-ukrajini-perevagi-ta-riziki-teoriya-ta-praktika-sudovoji-ekspertizi-i-kriminalistiki-vip-1-26-s-10-23 (onovlena versiia vid 22.10.2022). [in Ukrainian].

2. Tkachenko N. M., Alieksieichuk V. I. Modeli systemy instytutsii sudovoi ekspertyzy v Ukraini (perevahy ta ryzyky) [Models of the System of Forensic Institutions in Ukraine (Advantages and Risks)]. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky. 2022. Vyp. 1 (26). S. 10–23. DOI: https://doi.org/10.32353/khrife.1.2022.02. [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

«КОНСУЛЬТАЦІЯ»: ЗАПИТ, ЗАМОВЛЕННЯ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА РІЗНИМИ ПІДСТАВАМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА[1]

Службова інформація. Інформаційне повідомлення редакції в рубриці «Судово-психологічна експертиза». Журнал нагадує, що через послугу «Консультація» можна надіслати запит або замовлення на судово-психологічну експертизу за різними підставами, зокрема з використанням поліграфа, на замовлення зацікавлених осіб, суду чи правоохоронних органів згідно з процесуальними кодексами. За 2021 рік за зверненнями читачів проведено понад 270 консультацій різного спрямування. Їх організовує головний редактор О. А. Назаров, член Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України; подано посилання на його офіційний сайт (свідоцтво Мін'юсту від 09.07.2020 № 2035) і сайт судово-психологічних експертиз та тестувань на поліграфі EyeDetect.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 05.06.2021.*

Повний текст

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

Офіційній Інтернет-сайт судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

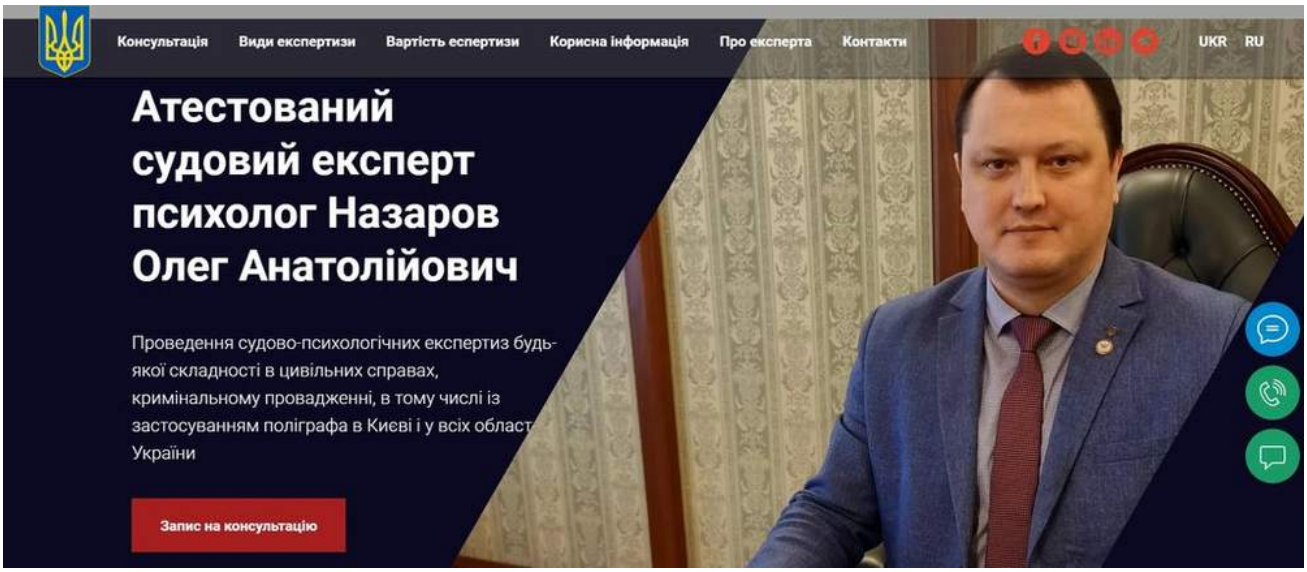

Офіційний Інтернет-сайт організації проведення судово-психологічних експертиз, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

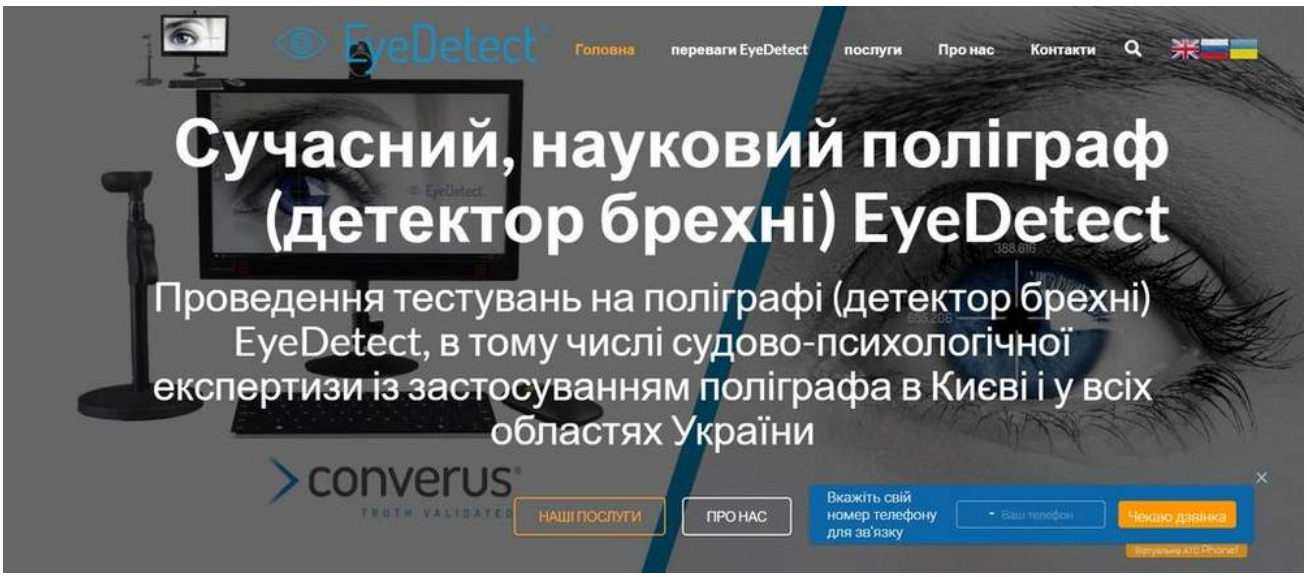

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph (Рекомендовано Міжнародним співтовариством поліграфологів, США):** https://sites.google.com/view/mobiarmrestspolygraph

References

1. "Konsultatsiia": zapyt, zamovlennia na provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy za riznymy pidstavamy, u tomu chysli iz zastosuvanniam polihrafa ["Consultation": Request and Order for a Forensic Psychological Examination on Various Grounds, Including with the Use of the Polygraph]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/sudebnaya-praktika-vozmeshcheniya-moralnogo-vreda/5122-nagaduemo-shcho-naukovij-zhurnal-zaprovadzhue-nadannya-poslug-konsultatsiya-zapit-na-provedennya-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-za-riznimi-pidstavami-u-tomu-chisli-iz-zastosuvannyam-poligrafa-na-zamovlennya-zatsikavlenikh-osib-sudu-pravookhoronnikh-organiv-zgidno-protsesualnikh-kodeksiv (onovlena versiia vid 27.10.2021). [in Ukrainian].

ЯКІ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ МОЗ УКРАЇНИ РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ОФОРМЛЕННЯ ЛІКАРЯМИ МЕДИЧНИХ ДОВІДОК ПОТРІБНИХ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ МОРАЛЬНИХ СТРАЖДАНЬ (МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ) ТА З ІНШИХ ПІДСТАВ?[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.5.2022.01[1] Check for updates

Анотація. Адвокати й учасники судових справ нерідко стикаються з відмовою лікарів зафіксувати скарги пацієнта на стан здоров'я в тому формулюванні, в якому він їх висловлює, і зазначити обставини, з якими пацієнт пов'язує погіршення самопочуття: порушення його прав іншою особою чи вчинення щодо нього злочину. Медики пояснюють це тим, що накази МОЗ України такого не передбачають. Назаров О. А. доводить протилежне: така практика суперечить чинним медичним стандартам, настановам і наказам, а повноцінні медичні документи потрібні як об'єкти судово-психологічної експертизи з установлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав. Автор аналізує Інструкцію щодо заповнення форми № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого» (наказ МОЗ від 14.02.2012 № 110), за пунктом 16 якої лікар у розділі «Щоденник» записує скарги хворого, об'єктивні дані, перебіг хвороби, діагноз і призначення; клінічний протокол «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап» (наказ МОЗ від 05.06.2019 № 1269) та адаптовану настанову з тактичної екстреної медичної допомоги (КН 2016-612 від 21.06.2016). Окреслено засади стандартизації медичної допомоги на принципах доказової медицини та Реєстр медико-технологічних документів (наказ МОЗ від 28.09.2012 № 751). Правові підстави видачі довідок довільної форми автор знаходить у пунктах 2.17–2.19 Інструкції, затвердженої наказом МОЗ від 13.11.2001 № 455: окремо для осіб, обстежуваних за направленням слідчих органів, прокуратури й суду, для тих, хто проходить діагностичне обстеження, і для тих, хто самостійно звернувся по консультацію. Згадано обов'язкове з 01.01.2021 ведення електронних медичних записів відповідно до Ліцензійних умов (постанова КМУ від 02.03.2016 № 285). Запропоновано послідовність оскарження неправомірних дій медиків: головний лікар, органи охорони здоров'я, гаряча лінія 1545, клініко-експертна комісія, інспекція з питань захисту прав споживачів, зі строками розгляду звернень 15, 30 і 45 днів. Окремий розділ містить розгорнуту схему первинного огляду й історії хвороби (паспортні дані, скарги з планом розпитування про біль, анамнез захворювання, анамнез життя з восьми складників, теперішній стан, обґрунтування попереднього діагнозу) з прикладами записів. Матеріал адресовано адвокатам, потерпілим і судовим експертам-психологам, які готують або оцінюють медичну документацію для експертизи.

Ключові слова: медична документація, медична довідка довільної форми, скарги пацієнта, анамнез, моральна шкода, моральні страждання, судово-психологічна експертиза, накази МОЗ України, медична карта амбулаторного хворого, клінічний протокол, доказова медицина, електронні медичні записи.

Which Regulations of the Ministry of Health of Ukraine Govern Medical Certificates Issued by Physicians for Use in Forensic Psychological Examination of Moral Suffering (Non-Pecuniary Damage) and on Other Grounds?

Nazarov O. A.

Abstract. Lawyers and parties to litigation often report that physicians refuse to record a patient's health complaints in the patient's own words or to note the events to which the patient attributes them, such as a violation of his or her rights or a crime. Doctors usually claim that orders of the Ministry of Health of Ukraine do not require this. O. A. Nazarov challenges that position and explains why complete medical records matter for forensic psychological examination aimed at establishing moral suffering (non-pecuniary damage) and for other expert tasks. The author examines the instruction on completing outpatient medical record form No. 025/o (Ministry of Health Order No. 110 of 14 February 2012), which obliges the doctor to enter complaints, objective findings, the course of illness, diagnosis and prescriptions; the clinical protocol on pre-hospital emergency care (Order No. 1269 of 5 June 2019); and an adapted guideline on tactical emergency care (2016). He outlines the evidence-based system of clinical guidelines, medical standards and clinical protocols, and finds the legal basis for free-form medical certificates in paragraphs 2.17–2.19 of the 2001 instruction on documents certifying temporary incapacity (Order No. 455), including certificates for persons examined on referral from investigators, prosecutors or courts. Mandatory electronic medical records since 2021 and a step-by-step complaint procedure, from the chief physician to the government hotline and clinical expert commissions, are also described. A detailed template of the initial examination and case history (complaints, history of present illness, life history, present status, justification of the preliminary diagnosis) is provided with sample entries. The paper gives practical guidance to attorneys, victims and forensic psychologists who request, prepare or assess medical documents.

Keywords: medical records, medical certificate, patient complaints, medical history, non-pecuniary damage, moral suffering, forensic psychological examination, Ministry of Health of Ukraine, outpatient medical record, clinical protocol, evidence-based medicine, electronic medical records.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 14.09.2022; у номері — 31.10.2022; DOI:* ***10.53672/ej.5.2022.01***[1].

Повний текст

У якості преамбули до матеріалу картина Луїджі Лаціо де Б'янко (1604-1657). Гумористична Алегорія медицини (зміст картини: пацієнту лікар може пропонувати зробити все що завгодно, крім того, що йому може бути потрібно насправді ...)

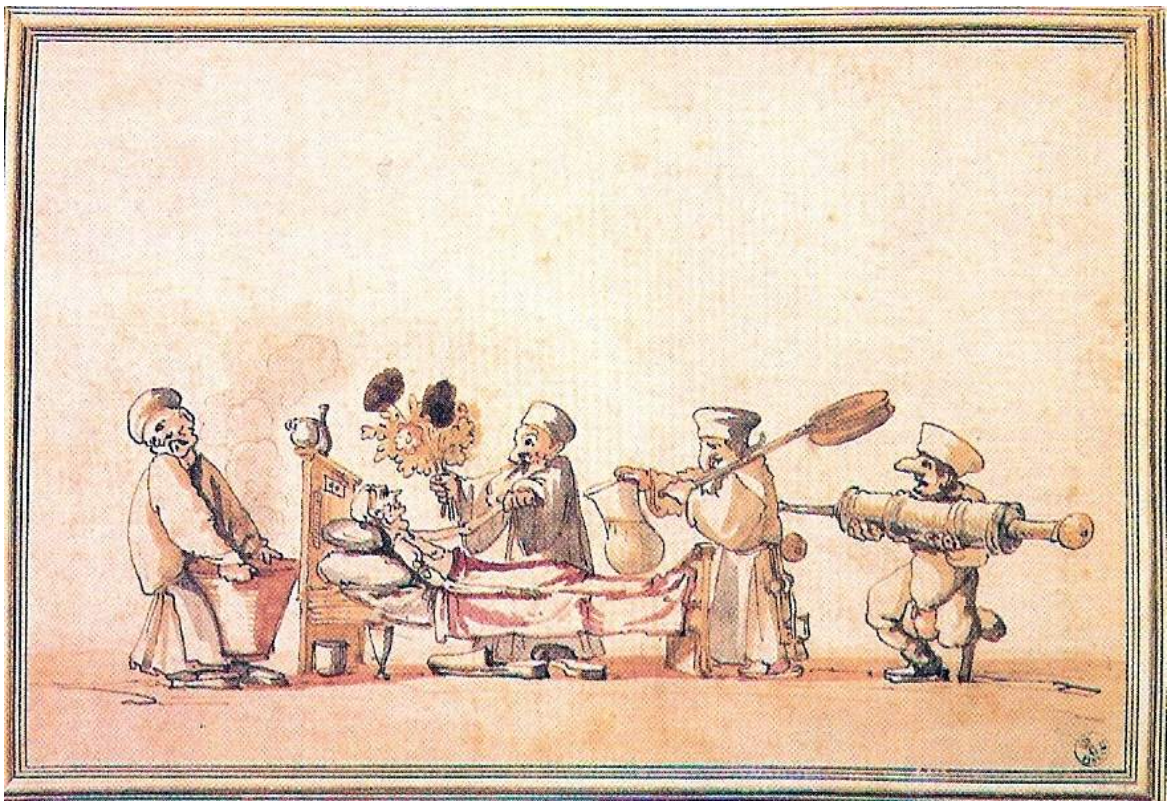

В теперішній час в системі охорони здоров'я України відбувається важлива подія – це **побудова якісно нової системи стандартизації медичної допомоги на основі використання методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів та локальних протоколів медичної допомоги на засадах доказової медицини.** В Украні діє **Реєстр медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги** відповідно до Положення про Реєстр, затвердженого Наказом МОЗ України від 28.09.2012 року № 751 "Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України" та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29 листопада 2012 року за № 2004/22316. **Нова система представлена трьома новими типами документів:** 1) клінічні настанови, 2) медичні стандарти та 3) клінічні протоколи. Уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги і медичні стандарти мають індикатори якості, за якими можна оцінити якість наданої медичної допомоги за певний період, в певному закладі охорони здоров'я, регіоні, в системі МОЗ України. Клінічні протоколи медичної допомоги та медичні стандарти розробляються на принципах **доказової медицини** (в основу цих розробок покладені Клінічні рекомендації/настанови (третинні джерела доказової медицини).

Принципи доказовості в медицині, які покладені в основу ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ, покликані зменшити надмірний вплив штучно культивованого інформаційного простору з надмірною рекламою сучасного ринку лікарських засобів та послуг: зменшується агресивний вплив сучасного фармакологічного ринку з неумисно або умисно створеними малоефективними або неефективними фармакологічними препаратами, ефективність яких часто обґрунтована такими ж замовними фіктивними науковими дослідженнями, **з іншого боку відсіюються застарілі догми та традиції лікування, ефективність яких незначна. Принцип доказовості в свою чергу має здешевити ринок меди-**

чних послуг та зменшити імовірність лікарських помилок — у принцип дії доказової медицини закладена ідея створення набору правил (протоколів), за якими окреслюється типові протоколи лікування, правила та покази типових діагностичних процедур та методів підтвердження діагнозу.

Відповідно до Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 025/о "Медична карта амбулаторного хворого №___", яка затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110, **форма № 025/о є основним первинним медичним документом хворого, який лікується амбулаторно або вдома, і заповнюється на усіх хворих при зверненні у заклад охорони здоров'я, який надає амбулаторно-поліклінічну допомогу (пункт 2 Інструкції).** Форма № 025/о заповнюється в усіх амбулаторно-поліклінічних закладах, які ведуть амбулаторний прийом (пункт 3 Інструкції). **У розділі VIII "Щоденник" фіксується кожне звернення пацієнта за амбулаторно - поліклінічною допомогою** (захворювання, проведення профілактичних оглядів, **консультації спеціалістів,** закриття листка непрацездатності тощо). Кожний запис датується, проставляється підпис лікаря, до якого пацієнт звернувся. **У разі звернення пацієнта з приводу захворювання лікуючий лікар у "Щоденнику" зазначає дані щодо скарг хворого, вказує його об'єктивні дані, перебіг хвороби, вписує діагноз, призначення, проставляє дату запису та засвідчує підписом (пункт 16 Інструкції).**

Продовження форми № 025/о

VIII. ЩОДЕННИК			
Дата звернення	Місце проведення лікування: поліклініка – 1, вдома – 2, денний стаціонар – 3, стаціонар вдома – 4	Скарги хворого, об'єктивні дані, діагноз, перебіг хвороби	Призначення, підпис лікаря або консультанта
1	2	3	4

Довідкова інформація:

1. Новий клінічний протокол. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап (**наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269**). - URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/2019_1269_nkp_ekstren_ditdor.pdf Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в

будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1NPeByyKBWKLgc3W3HyKVGl8JCnZ-vfOC/view

2. Адаптована настанова «Тактична екстрена медична допомога» (реєстраційний номер МОЗ України до настанови №КН 2016-612 від 21.06.2016). - URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2016_612_akn_ekstr.pdf Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1v1zeWpJTtlpEJgQiK9nAMGWzhEJqVxw1/view

3. База стандартів медичної допомоги станом на 17.01.2022 13:58:13. - URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/base_smd.zip Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1vswfGJbQ1TwLv800OutE-NmkouRPOY0o/view

4. Сучасні документи останніх років розроблені на засадах доказової медицини. Галузеві стандарти та клінічні настанови Державного експертного центру МОЗ України. - URL: https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/

5. Екстрена медична допомога. Клінічні протоколи. Галузеві стандарти та клінічні настанови Державного експертного центру МОЗ України URL: https://www.dec.gov.ua/mtd/ekstrena-medychna-dopomoga-2016-rik/

Правові підстави видачі громадянам за їх зверненнями лікарями довідок довільної форми!!!

Відповідно до пункту 2.17. Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, яка затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13 листопада 2001 року № 455 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 4 грудня 2001 р. за № 1005/6196), **довідка довільної форми, засвідчена підписом головного лікаря і печаткою лікувально-профілактичного закладу, видається особам, які проходять обстеження за направленням слідчих органів, прокуратури і суду,** а також у разі встановлення причинного зв'язку захворювання з умовами праці, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Особам, які проходять діагностичне обстеження в закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності, за відсутності ознак тимчасової непрацездатності видається!!! довідка довільної форми, засвідчена підписом завідувача відділення та печаткою лікувально-профілактичного закладу (пункт 2.18 доповнено абзацом п'ятим згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.12.2011 р. № 882)

Особам, які самостійно звернулись по консультативну допомогу, видається довідка довільної форми за підписом лікуючого лікаря, засвідченим печаткою лікувально-профілактичного закладу, з обов'язковим зазначенням часу проведеної консультації (пункт 2.19. вище вказаної Інструкції).

Довідкова інформація:

1. Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, яка затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13 листопада 2001 року № 455. - URL: https://ips.ligazakon.net/document/reg6196?an=764

Приклад належної медичної довідки, яка може видаватися лікарями громадянину за результатом його звернення і внесення лікарем електронних медичних записів щодо громадянина (пацієнта) в медичну інформаційну систему (МІС) та збереження інформації щодо звернення пацієнта в Центральній базі даних відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від від 2 березня 2016 р. № 285 "Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики".

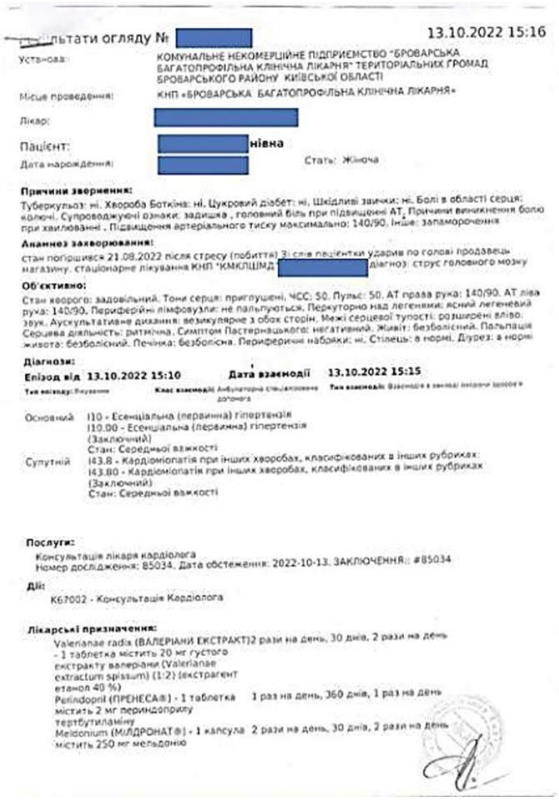

Результати огляду № [redacted] 13.10.2022 15:16

Установа: КОМУНАЛЬНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БРОВАРСЬКА БАГАТОПРОФІЛЬНА КЛІНІЧНА ЛІКАРНЯ" ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД БРОВАРСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Місце проведення: КНП «БРОВАРСЬКА БАГАТОПРОФІЛЬНА КЛІНІЧНА ЛІКАРНЯ»

Лікар: [redacted]

Пацієнт: [redacted]нівна

Дата народження: [redacted] Стать: Жіноча

Причини звернення:
Туберкульоз: ні. Хвороба Боткіна: ні. Цукровий діабет: ні. Шкідливі звички: ні. Болі в області серця: «колючі. Супроводжуючі ознаки: задишка , головний біль при підвищенні АТ. Причини виникнення болю при хвилюванні . Підвищення артеріального тиску максимально: 140/90. Інше: запаморочення

Анамнез захворювання:
стан погіршився 21.08.2022 після стресу (побиття) З слів пацієнтки удари по голові продавець магазину. стаціонарне лікування КНП "КМКЛЦМД [redacted] діагноз: струс головного мозку

Об'єктивно:
Стан хворого: задовільний. Тони серця: приглушені, ЧСС: 50. Пульс: 50. АТ права рука: 140/90. АТ ліва рука: 140/90. Периферійні лімфовузли: не пальпуються. Перкуторно над легенями: ясний легеневий звук. Аускультативне дихання: везикулярне з обох сторін. Межі серцевої тупості: розширені вліво. Серцева діяльність: ритмічна. Симптом Пастернацького: негативний. Живіт: безболісний. Пальпація живота: безболісний. Печінка: безболісна. Периферичні набряки: ні. Стілець: в нормі. Діурез: в нормі

Діагнози:
Епізод від 13.10.2022 15:10 **Дата взаємодії 13.10.2022 15:15**

Основний I10 - Есенціальна (первинна) гіпертензія
I10.00 - Есенціальна (первинна) гіпертензія (Заключний)
Стан: Середньої важкості

Супутній I43.8 - Кардіоміопатія при інших хворобах, класифікованих в інших рубриках
I43.80 - Кардіоміопатія при інших хворобах, класифікованих в інших рубриках (Заключний)
Стан: Середньої важкості

Послуги:
Консультація лікаря кардіолога
Номер дослідження: 85034. Дата обстеження: 2022-10-13. ЗАКЛЮЧЕННЯ: #85034

Дії:
K67002 - Консультація Кардіолога

Лікарські призначення:
Valerianae radix (ВАЛЕРІАНИ ЕКСТРАКТ)2 рази на день, 30 днів, 2 рази на день
- 1 таблетка містить 20 мг густого екстракту валеріани (Valerianae extractum spissum) (1:2) (екстрагент етанол 40 %)
Ріліндорил (ПРЕНЕСА®) - 1 таблетка містить 2 мг періндоприлу тертбутиламіну 1 раз на день, 360 днів, 1 раз на день
Meldonium (МІЛДРОНАТ®) - 1 капсула містить 250 мг мельдонію 2 рази на день, 30 днів, 2 рази на день

Більш детально, додатково пропонується для ознайомлення стаття опублікована на Інтернет-сторінці порталу "Медична справа" 07 травня 2020 року під назвою "Електронні медичні записи: як вести?" в якій зазначені правові підстави і особливості ведення електронний медичних записів з 1 січня 2021 року лікарями, оскільки така форма ведення документів стала обов'язковою для усіх закладів охорони здоров'я та фізичних осіб-підприємців. - https://medplatforma.com.ua/article/1971-elektronn-medichn-zapisi-yak-vesti Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1OoPdd4M3zEoUV6swaKvQkhxgbpEVmVp0/view

Куди скаржитись на протиправні рішення чи дії лікарів, медичних працівників?

1. Спочатку звертатися слід до найближчого керівного органу (особи) медпрацівника (установи), яка надала вам неякісні послуги. Зазвичай, почати слід з головного лікаря.

1.1. Зверніться до головного лікаря із письмовою заявою/скаргою і попросіть її зареєструвати (в такому разі вам зобов'язані надати відповідь);

У заяві важливо зазначити: 1) Прізвище, ім'я, по батькові повністю; 2) Місце проживання; 3) Суть питання і чітке формулювання прохання чи вимоги (якщо ви хочете бути присутнім при розгляді звернення, це також потрібно вказати); 4) Підпис і дату.

2. Якщо не вдалося владнати ситуацію, зверніться у департамент/управління охорони здоров'я вашого міста чи області із письмовою заявою/скаргою і попросіть вхідний номер (це допоможе дізнаватися хід розгляду вашого питання);

3. Якщо не вдалося владнати ситуацію, зверніться на гарячу лінію місцевих органів виконавчої влади;

4. Якщо не вдалося владнати ситуацію, зверніться на гарячу лінію Уряду за **телефоном 15-45**.

5. Будь-який громадянин має право подати заяву про проведення клініко-експертної комісії в міських, районних, обласних департаментах охорони здоров'я, а також КЕК МОЗ України. Такі комісії контролюють якість надання допомоги і розглядають усі випадки, в яких може йтися про неналежну допомогу пацієнту – від випадків з розбіжністю діагнозів до летальних.

6. Ще один спосіб захисту – звернення до Інспекції з питань захисту прав споживачів.

Скільки часу можуть розглядати звернення на рівні департаментів охорони здоров'я та інших владних представництв:

до 15 днів – звернення, які не потребують додаткового вивчення;

до 30 днів – звернення, які потребують додаткового вивчення;

до 45 днів – звернення, вивчити обставини яких неможливо у 30-денний термін; про це мають повідомити людині, яка подала звернення.

Деталезований розпис початкового обстеження хворого лікарями для подальшого складання медичних документів (довідок, виписок тощо) згідно медичних стандартів, настанов зазначених вище, які потрібні для подальшого використання під час проведення судово-психологічної експертизи

Зміст первинного огляду не травмованого пацієнта на догоспітальному етапі

Відео: https://www.youtube.com/embed/NWHQELAHSHY

Зміст первинного огляду травмованого пацієнта на догоспітальному етапі

Відео: https://www.youtube.com/embed/PfROYxlxbok

1. Обстеження лікарем хворого розділяється на суб'єктивне та об'єктивне.

Суб'єктивне обстеження — це розпитування лікарем хворого, усі ті дані, які сам хворий розповідає про свою хворобу і про своє життя.

Об'єктивне обстеження — це фізичні методи обстеження лікарем за допомогою його органів чуття (огляд, пальпація, перкусія, аускультація), а також лабораторні, рентгенологічні та інструментальні методи дослідження.

Розпитування хворого — це збирання анамнезу (грец. спогад— anamnesis). Ретельно зібраний анамнез — дуже важлива частина обстеження хворого. Інколи розповідь хворого про свої скарги і про прояви своєї хвороби вже наводить лікаря на думку про певний діагноз. **Лікар повинен збирати анамнез активно!!!**

Дані, які повідомляє хворий, тобто анамнез, повинні бути записані. Це – початок написання історії хвороби. Історія хвороби – дуже важливий документ. У ньому повинно бути відображено усе, що відбувається з хворим.

Історія хвороби лікарем пишеться за визначеною схемою:

1. Паспортні дані.

2. Розпитування: а) скарги; б) анамнез теперішнього захворювання; в) анамнез життя.

3. Теперішній стан (дані об'єктивного обстеження): а) загальний огляд; б) детальний огляд; в) обстеження за системами органів (огляд, пальпація, перкусія, аускультація): система органів дихання, серцево-судинна система, система органів травлення, сечовидільна система, ендокринна система, нервово-психічна сфера.

4. Попередній діагноз.

5. План лабораторних аналізів, рентгенівського та інструментального методів досліджень, консультацій.

6. План лікування.

7. Результати додаткових методів обстеження.

8. Клінічний діагноз та його обгрунтування.

Деталезований розпис історії хвороби пацієнта, якого повинен дотримуваться лікар:

1. Паспортні дані хворого. У цій частині історії хвороби подається загальна інформація про хворого: прізвище, ім'я, по батькові, вік тощо. Отже, лікар повинен провести послідовне опитування хворого для з'ясування його паспортних даних та кваліфіковано і грамотно зафіксувати їх у письмовій формі. І тут потрібно звернути увагу на два моменти: **Перший** — обізнаність лікаря у сфері спілкування з хворим з метою отримати максимально точну й достовірну інформацію. Тому тут велику роль відіграє діалог лікаря з хворим для з'ясування його паспортних даних. **Другий** — вміння лікаря точно і грамотно отримати первинну інформацію про хворого й записати її у медичну карту стаціонарного або амбулаторного хворого.

Загальні анкетні дані про хворого: 1. — Ваше прізвище, ім'я, по батькові? 2. — Ваш вік (кількість повних років)? 3. — Ваш сімейний стан (одружений (заміжня), неодружений (незаміжня), розлучений (розлучена), вдівець (вдова)? 4. — Яка Ваша професія або чим Ви займаєтесь? 5. — Де Ви працюєте (вчитеся)? — Місце Вашої роботи (Вашого навчання)? — Яка адреса Вашої роботи (Вашого навчання)? 6. — Яку посаду Ви займаєте? 7. — Ви домого-

сподарка? 8. — Ви пенсіонер (пенсіонерка)? — Ви на пенсії? 9.— Яка Ваша домашній адреса? 11.— Яка домашня адреса й телефон Ваших родичів?

Приклад запису паспортних даних хворого: 1. - Коваль. 2. - Людмила Федорівна. 3. - 23 роки. 4. - Вища. 5. - Інженер-економіст. 6. - Статистичне управління Центрального району. 7. - ВулицяШевченка, буд. 14, квартира 35. 8. - Домашнього телефону немає. 9. - Батьки живуть за тією ж адресою.

2. Скарги хворого. Розпитування хворого починається з вияснення скарг: "Що вас турбує?" або "На що ви скаржитесь?" Після відповіді хворого лікарем задаються низку додаткових запитань. Наприклад, хворий говорить, що його турбують болі в області серця. Лікар повинен вияснити, чим викликаються ці болі, коли і за яких обставин вони виникають, який їхній характер та інтенсивність, чи віддають куди-небудь ці болі; які засоби припиняють болі. Усе це дуже важливо, так як точні дані про болі можуть допомогти поставити точний діагноз. Є хвороба, яка називається грудна жаба, або стенокардія. Болі при цій хворобі є дуже характерними і за одним лише характером цих болів ви можете поставити діагноз. Якщо хворий скаржиться на задишку, то необхідно вияснити, коли виникає задишка, що її викликає, постійна вона чи у вигляді приступів. Різні типи задишки бувають при різних захворюваннях. Характерними є болі й при виразковій хворобі шлунка. Необхідно перерахувати всі скарги, обов'язково деталізуючи їх. Спочатку пишуться основні скарги, потім - другорядні.

Приклад запису скарг хворого: Скарги на болі тривалістю до 10 хвилин у ділянці серця, за грудиною стискаючого характеру, які віддають у ліву руку, під ліву лопатку, посилюються при фізичному навантаженні (швидкій ходьбі, ходьбі вверх по сходах), при хвилюванні, зменшуються у спокої, через одну-дві хвилини після прийняття під язик нітрогліцерину; перебої у серці, серцебиття, задишку при ходьбі по рівному; загальну слабість, пітливість, поганий сон.

План розпитування хворого лікарем: 1. Загальні скарги. 2. Характер болю. 3. Інтенсивність болю. 4. Локалізація больових відчуттів. 5. Іррадіювання болю. 6. Умови виникнення нападів болю. 7. Тривалість больових відчуттів. 8. Додаткові відчуття під час нападів болю. 9. Повторення нападів болю.

3. Анамнез захворювання. У даній частині необхідно лікарю вияснити у хворого, коли почалося захворювання, як воно почалося — гостро чи поступово. За гострого початку хворий інколи може точно вказати день і навіть час початку захворювання. **Лікарю потрібно вияснити, з чого почалось захворювання — з яких відчуттів і з яких симптомів, які, на думку хворого, причини, що викликали (спричинили) хворобу,** як розвивалась і перебігала хвороба у подальшому (надалі), чим хворого лікували і якими були результати лікування. Якщо хворому робили лабораторні та інші обстеження, слід вияснити їхні результати.

Приклад історії захворювання (анамнез захворювання), який має бути записаний у медичній картці хворого лікарем: Вважає себе хворим протягом п'яти років, коли з'явились перші напади головного болю стискального (стисного) характеру з переважною локалізацією в потиличній ділянці голови. Під час профілактичного огляду виявлялося підвищення артеріального тиску до 170/110 мм рт.ст. Призначалися медикаменти (to prescribe medicine), що знижують артеріальний тиск (обзидан), сечогінні (diuretic)

(фуросемід) тощо. До першого огляду головний біль виникав нечасто, напад тривав декілька годин, минав самостійно (independently), тому до лікарів не звертався (to consult the doctor), регулярно не лікувався. Останнє погіршення (change for the worse, worsening) — з 15 жовтня цього року, розвивалося швидко. Спочатку з'явився сильний стискальний біль у потиличній ділянці голови, сильне запаморочення, миготіння крапок перед очима, загальна слабкість, відчуття жару. Головний біль посилювався, погіршився зір. Лікар швидкої допомоги обстежив хворого, зробив ін'єкції медикаментів, що знижують артеріальний тиск, і госпіталізував його.

4. Анамнез життя. Вияснення лікарем анамнезу життя хворого проводиться у наступній послідовності: 1. Фізичний і розумовий розвиток (де, в якій сім'ї народився і проживав хворий, чи не відставав від ровесників у фізичному та розумовому розвитку). 2. Навчання і трудова діяльність (в якому віці пішов до школи, як навчався, який навчальний заклад закінчив, освіта. Служба в армії. Професії або виконувані роботи протягом трудової діяльності (професійний маршрут), стаж роботи. Детально з'ясувати умови праці: наявність професійних шкідливостей, несприятливих метеорологічних чинників, нервових і фізичних перевантажень та ін. Тривалість робочого дня. У хворих, які працюють у шкідливих та небезпечних умовах, уточнити термін останнього обов'язкового періодичного медичного огляду та його результати). 3. Сімейно-побутовий анамнез (сімейний стан, склад сім'ї, санітарно-гігієнічна характеристика житла, скільки чоловік проживає в даній квартирі, відносини в сім'ї. Харчування: регулярність і частота споживання їжі, її кількість і якість; харчується вдома чи в їдальні, чи дотримується дієти. Сухоїдіння. Надмірне споживання їжі. 4. Для жінок – гінекологічний анамнез (час появи місячних, їх характер, порушення менструального циклу; в якому віці закінчилися менструації). Статеве життя, одруження (в якому віці), кількість і перебіг вагітностей і пологів (нормальні пологи, мертвонародження, жовтяниця новонароджених, аборти, викидні). Кількість дітей та їх здоров'я. 5. Усі перенесені захворювання, крім даної хвороби, у хронологічному порядку із вказанням віку, коли їх переніс (особливо туберкульоз, ревматизм, венеричні захворювання, вірусний гепатит, малярія, СНІД, серцево-судинні, алергічні, так звані простудні захворювання, травми). 6. Спадковість (наявність у сім'ї хворих на туберкульоз, сифіліс, психічні хвороби, алкоголізм, СНІД та ін.). Стан здоров'я або причини смерті (із зазначенням віку) батьків, братів, сестер, дітей, близьких родичів. Генетично зумовлена схильність (злоякісні новоутворення, атеросклероз, гіпертонічна хвороба, жовчнокам'яна хвороба та ін.). Аномалії розвитку. 7. Шкідливі звички, наркоманія, токсикоманія (паління (з якого віку, скільки цигарок за день). Вживання алкоголю (з якого віку, як часто, в якій кількості, як переносить). Зловживання кавою, чаєм; вживання наркотиків та інші шкідливі звички). 8. Алергологічний анамнез (непереносимість ліків, вакцин, сироваток та інших речовин, продуктів, сонця, холоду, різних запахів (косметичних засобів, пилу, тварин) тощо. Побічна дія ліків. Де і коли частіше виникають напади хвороби або погіршення стану (вдома, на роботі, вдень, вночі тощо).

Приклад запису лікарем анамнезу життя хворого: 1. Народився першим із трьох дітей у сім'ї робітника у м. Львові, ріс і розвивався в задовільних матеріально-побутових умовах. У розумовому та фізичному розвитку від ровесників не відставав. 2. До школи пішов в 7 років, вчився на «добре», навчання давалось легко. Після школи закінчив Львівський політехнічний інститут. Потім служив в армії. Трудову діяльність почав у 23-річному

віці інженером Львівського фізико-механічного інституту, де і працює у даний час. Робота пов'язана з розумовим перенавантаженням. Фізично не втомлюється. 3. Одружений з 24-річного віку. Живе з сім'єю (дружина, дочка, мати дружини) у двохкімнатній сухій світлій квартирі зі всіма вигодами на 4-ому поверсі п'ятиповерхового будинку без ліфту. Сімейним життям задоволений. Відносини у сім'ї добрі. Харчування повноцінне, вітамінізоване, щоденно 3 рази у день приймає гарячу їжу. 4. Для жінок: коли почалися менструації, як проходили, болючі чи неболючі, регулярні чи нерегулярні, із середньою, великою чи невеликою кількістю виділень, скільки абортів, вагітностей, якщо вже є менопауза, то вказати, як перенесла хвора настання цього періоду. 5. У дитинстві часто хворів ангінами, простудними захворюваннями. Переніс кір, скарлатину. У 20-річному віці – двобічна пневмонія, у 42-річному – апендектомія. Туберкульоз, венеричні та психічні захворювання у себе, в сім'ї та у рідних заперечує. 6. Батько хворів виразковою хворобою шлунку, гіпертонічною хворобою, помер від крововиливу в головний мозок, мати померла у 84-річному віці, хворіла рідко, причини смерті не знає. Сестра страждає гіпертонічною хворобою. 7. Палив з 15-річного віку протягом 20 років по 30 сигарет на добу, протягом останніх 15 років не палить. Алкоголь вживає не частіше одного разу у 2 тижні (по 50 мл коньяку). 8. Алергічних реакцій на прийом лікарських препаратів, харчових продуктів, запахи, укуси комах не було (якщо були, то коли, на що і як це проявлялось).

5. Теперішній стан хворого. Типова схема встановлення лікарем теперішнього стану хворого. Визначення теперішнього (дійсного) стану хворого проводиться за такою схемою: а) загальний огляд; б) детальний огляд; в) обстеження за системами органів (огляд, пальпація, перкусія, аускультація): система органів дихання, серцево – судинна система, система органів травлення, сечовидільна система, ендокринна система, нервово – психічна сфера.

Загальний стан. Загальний стан (задовільний, середньої важкості, важкий, вкрай важкий). Свідомість (ясна, потьмарена, ступор, сопор, кома, маячення, галюцинації). Положення (активне, пасивне, вимушене - вказати яке саме вимушене). Будова тіла (правильна, неправильна). Конституція (нормостенічна, гіперстенічна, астенічна). Постава (пряма, сутула, згорблена). Ходьба (вільна, скована, качача, кульгаюча, півняча і т.п.). Ріст. Маса тіла (вага). Шкіра (колір, наявність висипань, вологість, еластичність). Доступні огляду слизові (колір, наявність висипань, крововиливів). Підшкірно-жирова клітковина (розвинена, недостатньо розвинена, надмірно розвинена - вказати локалізацію). М'язи (розвинені добре, недостатньо, тонус їх підвищений, збережений, понижений). Набряки (помірно виражені, різко виражені, вказати локалізацію). Кістково-суглобова система (без помітних змін, припухлість, деформація суглобів – вказати яких, обмеження рухомості – вказати яких суглобів і до скількох градусів обмеження). Лімфатичні вузли, доступні пальпації (не збільшені, збільшені – вказати які, до якої величини збільшені, їх болючість, консистенція, спаяність між собою, зі шкірою, зміни над ними шкіри). Температура тіла.

Детальний огляд лікарем хворого. Приклад запису: Голова звичайної форми. Волосся густе із сивиною на вилицях. Чоло високе. Брови густі. Очі правильно розміщені в орбітах (може бути косоокість). Щоки рожевого кольору. Ніс прямий. Вушні раковини без особливостей. Губи червоні. Шия пропорційна тілу. Кінцівки без помітних змін (па-

льці за типом барабанних палочок, нігті – годинникових скелець, відсутність фаланг пальців).

Система органів травлення. Приклад запису: Огляд. Язик вологий, чистий (може бути сухий, географічний, обкладений сірим, білим, чорним нальотом, може бути лаковий, малиновий і т.п.). Зуби не змінені (якщо є каріозні або відсутні – записати їх кількість). Ясна рожеві, чисті, не кровоточать. Зів чистий, рожевий (зернистий, гіперімійований, має дрібнокрапкові крововиливи). Мигдалики звичайних розмірів, рожеві (містять гнійні вмісти, вкриті сірим, чорним, землистим нальотом, збільшені до величини ___, зменшені, різко гіперемійовані, покриті лакунами і т. п.). Задня стінка глотки гладка, рожева (вкрита фолікулами, має крапкові крововиливи, гіперімійована). Живіт звичайної овальної форми, не збільшений в об'ємі (запалий, різко збільшений в об'ємі, відмічається випинання пупка, різко виражене розширення підшкірних вен на животі). Пальпація. При поверхневій пальпації живіт м'який, не болючий, розходжень м'язів не виявлено, симптоми подразнення очеревини від'ємні. Перкусія. Над животом тимпанічний звук. Симптом флуктуації від'ємний. Аускультація. Над кишківником прослуховуються перистальтичні шуми.

6. Обґрунтування лікарем попереднього діагнозу. Попередній діагноз - це діагноз, який формулюється безпосередньо під час звернення хворого по медичну допомогу на підставі отриманих на цей час даних (до початку систематичного обстеження в динаміці). Попередній діагноз є вкрай потрібним для планування обстеження та початкового етапу лікування лікарем пацієнта. На підставі скарг хворого (лікар виділяє основні), даних анамнезу (давність, тривалість, характер перебігу хвороби), фізичного обстеження та результатів додаткових методів дослідження формулюють діагноз основного захворювання. Обгрунтовують період, варіант перебігу захворювання, активність та тяжкість процесу, ступінь функціональних розладів ураженого органа. Діагноз повинен бути етіологічним (по можливості), патогенетичним, анатомічним та функціональним. За наявності ускладнень та супутніх захворювань лікар їх обгрунтовує окремо, так само, як і основне.

Приблизна схема опису обгрунтування лікарем діагнозу: "На підставі скарг хворого на ..... (перерахувати основні характерні скарги із розділу "Скарги"), виходячи з даних анамнезу ..... (коротко із відповідного розділу історії хвороби навести характерні особливості розвитку захворювання), беручи до уваги дані фізичного обстеження ..... (з розділу "Фізичне обстеження хворого"навести основні загальні й місцеві симптоми, характерні для захворювання, діагноз якого обгрунтовується), а також враховуючи результати додаткових досліджень ..... (перераховують ті зміни показників додаткових методів дослідження, які підтверджують діагноз, що обгрунтовується), можна встановити попередній діагноз (назва основного захворювання, його період, варіант перебігу і т. ін.)".

Додатково, **Переказати кошти для допомоги Збройним Силам України та гуманітарної допомоги з платіжної картки**

Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджує надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завда-**

ною військовими злочинами, із застосуванням поліграфа на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

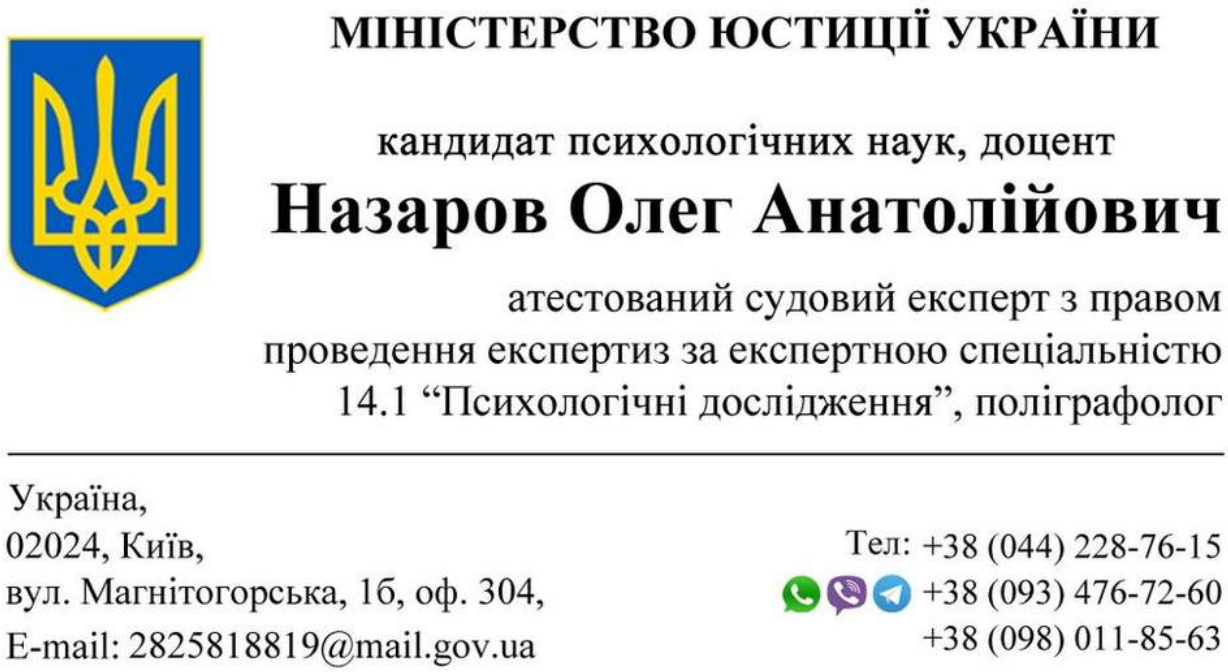

Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)

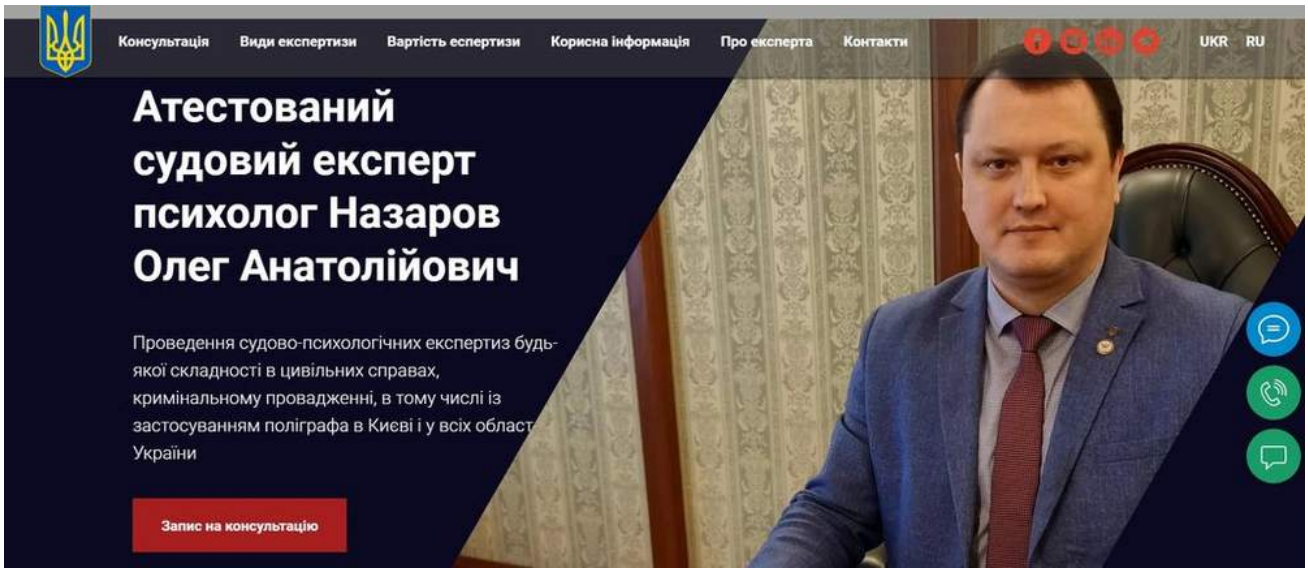

Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)

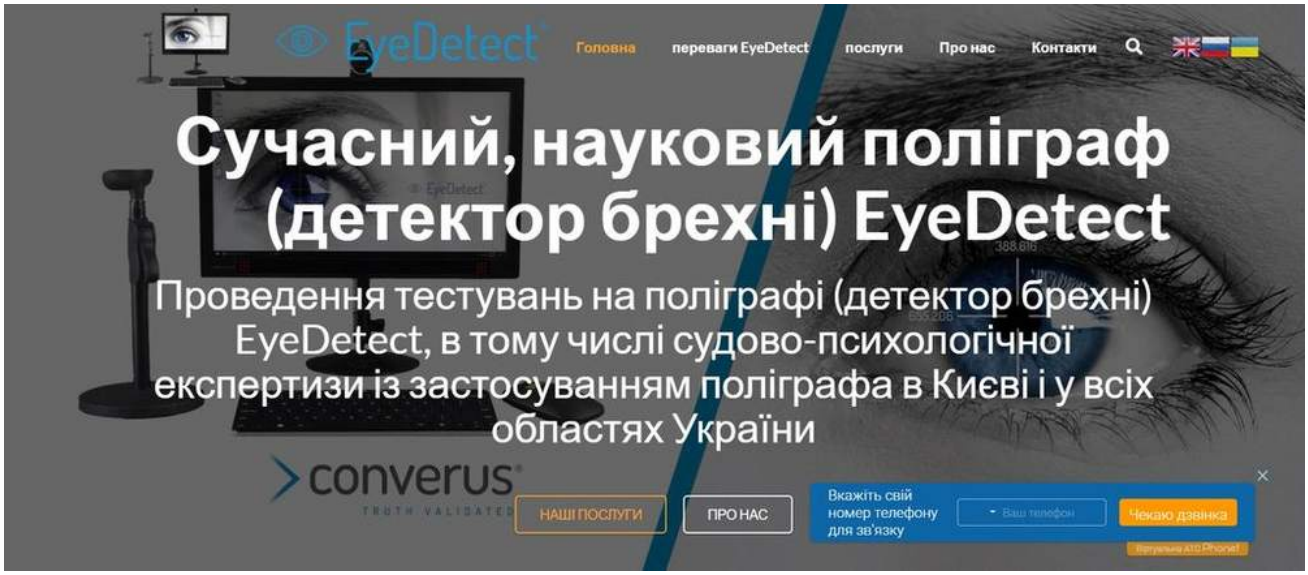

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph в Україні (Схвалено президентом Міжнародного співтовариства поліграфологів, ISOPE, США)**

В Україні затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог» та 25 жовтня 2021 року уведена сама професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010

Надання послуг щодо розробки та проведення групових тренінгових занять за різними напрямами судово-психологічної експертизи в сучасному судочинстві, у тому числі із застосуванням поліграфа

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи з 09 липня 2020 року

Електронна бібліотека судді, адвоката, психолога, батьків: «Допит, опитування дитини в суді». Методичні рекомендації, нормативні документи, постанови Верховного Суду

Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року

Електронна бібліотека правозахисника України. Серія: Застосування рішень Європейського суду з прав людини в українському судочинстві

Електронна бібліотека судді України: квітень 2020 року (більше 70 книг)

Колекція зразків клопотань про відкладення розгляду справи у зв'язку із впровадженням карантину та типові зразки заяв, які подаються до суду станом на 20 березня 2020 та оголошення ДСА України від 19 березня 2020

І на останок **щодо професійного розвитку, актуальні вакансії можна переглянути** на сайті - Jooble (потрібно на тиснути, щоб перейти за посиланням).

References

1. Nazarov O. A. Yaki normatyvni dokumenty MOZ Ukrainy rehlamentuiut oformlennia likariamy medychnykh dovidok potribnykh dlia vykorystannia pid chas sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy z vstanovlennia faktu moralnykh strazhdan (moralnoi shkody) ta z inshykh pidstav?

[Which Regulations of the Ministry of Health of Ukraine Govern Medical Certificates Issued by Physicians for Use in Forensic Psychological Examination of Moral Suffering (Non-Pecuniary Damage) and on Other Grounds?]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2022.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/7277-yaki-normativni-dokumenti-moz-ukrajini-reglamentuyut-oformlennya-likaryami-medichnikh-dovidok-potribnikh-dlya-vikoristannya-pid-chas-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-z-vstanovlennya-faktu-moralnikh-strazhdan-moralnoji-shkodi-ta-z-inshikh-pidstav (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

ВИСНОВОК СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОГО ЕКСПЕРТА[1]

Міністерство охорони здоров'я України

Реферат. Інструкція щодо заповнення форми первинної облікової документації № 100/о «Висновок судово-психіатричного експерта № ___», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.07.2014 № 527, визначає, як документують результати судово-психіатричної експертизи в закладах охорони здоров'я. Форму ведуть усі заклади, де експертизу проводить лікар – судово-психіатричний експерт одноособово або у складі амбулаторної чи стаціонарної експертної комісії; заповнюють її на особу, щодо якої проводиться експертиза. Попередню форму «Акт судово-психіатричного експерта» та інструкцію до неї виключено. Інструкція покроково розписує 25 пунктів форми. Перші пункти фіксують у цифровому кодуванні дату, час і місце експертизи, далі зазначають її вид (судово-психіатрична або комплексна судова психолого-психіатрична), процесуальні (первинна, повторна, додаткова) й організаційні (одноосібна, комісійна) ознаки та форму проведення (стаціонарна, амбулаторна, посмертна). Комплексною названо експертизу, яку проводять щонайменше два експерти різних галузей знань або різних напрямів однієї галузі. Потім вносять особисті дані підекспертного, його процесуальний статус (підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, позивач, відповідач, особа, щодо якої вирішують питання недієздатності чи обмеження дієздатності, засуджений тощо), вид справи (цивільна, кримінальна, адміністративна, господарська), підставу призначення, орган і дату процесуального документа. Експерт зазначає свою кваліфікацію, клас, стаж, посаду, науковий ступінь і підписом засвідчує, що його попереджено про відповідальність за статтями 384 і 385 Кримінального кодексу України. Окремі пункти відведено присутнім особам, питанням експертові, отриманим і використаним матеріалам, обставинам справи, характеристиці злочину для засуджених, відомостям про психічний стан (анамнез життя й хвороби, скарги, психічний, неврологічний і соматичний стан), обґрунтуванню даних і відповідям на кожне поставлене запитання. Форму складають у двох примірниках: перший надсилають органу, що призначив експертизу, другий зберігають у закладі 25 років. Документ корисний судовим експертам-психологам, які працюють у складі комплексних психолого-психіатричних експертиз, а також суддям, слідчим і адвокатам, що перевіряють повноту, структуру й обґрунтованість висновку.

Ключові слова: судово-психіатрична експертиза, висновок судово-психіатричного експерта, форма № 100/о, первинна облікова документація, комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, процесуальний статус підекспертного, психічний стан, наказ МОЗ України № 527, відповідальність судового експерта.

Forensic Psychiatric Expert Opinion: Instruction on Completing Primary Record Form No. 100/O

Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy.

Abstract. The document abstracted here is the instruction on completing primary record form No. 100/o, the forensic psychiatric expert opinion, approved by Order No. 527 of the Ministry of Health of Ukraine of 28 July 2014. It governs how health care institutions record the results of a forensic psychiatric examination carried out by a single forensic psychiatrist or by an outpatient or inpatient expert commission, and it replaced the earlier form of the expert's act. The instruction explains each of the 25 items of the form. The opening items encode the date, time and place of the examination and specify its type (forensic psychiatric or complex forensic psychological and psychiatric), its procedur-

al status (primary, repeated or additional), its organisation (individual or commission) and its setting (inpatient, outpatient or posthumous). A complex examination is defined as one conducted by at least two experts from different fields or from different branches of one field. Further items record the examinee's identity and procedural status (suspect, accused, witness, victim, claimant, respondent, convicted person, or a person whose legal capacity is at issue), the type of case, the authority that ordered the examination and the date of its decision. Experts state their qualifications, class, length of service and academic degree and sign a warning of criminal liability under Articles 384 and 385 of the Criminal Code of Ukraine. The remaining items cover persons present, the questions put to the expert, materials received and used, the circumstances of the case, the examinee's life and medical history, complaints, mental, neurological and somatic status, the reasoning, and an answer to each question. The form is drawn up in two copies and kept for 25 years. The document is useful to forensic psychologists taking part in joint psychological and psychiatric examinations and to judges, investigators and lawyers who assess the completeness of an expert opinion.

Keywords: forensic psychiatric examination, forensic psychiatric expert opinion, form No. 100/o, primary medical records, complex psychological and psychiatric examination, examinee's procedural status, mental state, Ministry of Health of Ukraine, expert liability.

Першоджерело: *Інструкція щодо заповнення форми первинної облікової документації № 100/о «Висновок судово-психіатричного експерта № ___» : затв. наказом М-ва охорони здоров'я України від 28.07.2014 № 527. Реферат оприлюднено в журналі 19.09.2022.*

References

1. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Vysnovok sudovo-psykhiatrychnoho eksperta [Forensic Psychiatric Expert Opinion: Instruction on Completing Primary Record Form No. 100/O] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/7301-visnovok-sudovo-psikhiatrichnogo-eksperta (onovlena versiia vid 19.09.2022). [in Ukrainian].

1.3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

«КОНСУЛЬТАЦІЯ»: ЗАПИТ, ЗАМОВЛЕННЯ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА РІЗНИМИ ПІДСТАВАМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА[1]

Службова інформація. Службове оголошення редакції в рубриці «Проблемні аспекти застосування поліграфа» нагадує про послугу журналу «Консультація»: прийом запитів і замовлень на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, зокрема із застосуванням поліграфа, від зацікавлених осіб, суду та правоохоронних органів відповідно до процесуальних кодексів. Повідомлено, що 2021 року за запитами читачів проведено понад 270 консультацій. Консультації організовує головний редактор, атестований судовий експерт-психолог (поліграфолог), кандидат психологічних наук, доцент О. А. Назаров; наведено його офіційний сайт, сайт тестувань на поліграфі EyeDetect і сторінку продажу портативного обладнання для поліграфа.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 05.06.2021.*

Повний текст

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

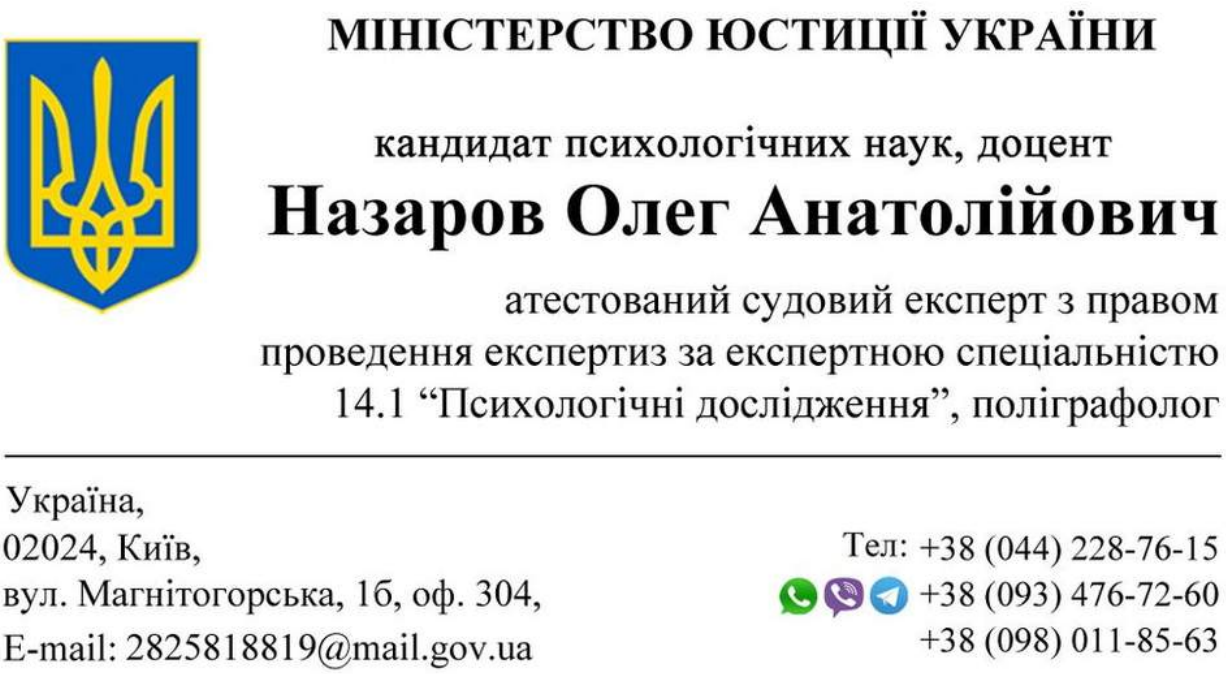
МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент

Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом
проведення експертиз за експертною спеціальністю
14.1 “Психологічні дослідження”, поліграфолог

Україна,
02024, Київ,
вул. Магнітогорська, 1б, оф. 304,
E-mail: 2825818819@mail.gov.ua

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

Офіційній Інтернет-сайт судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

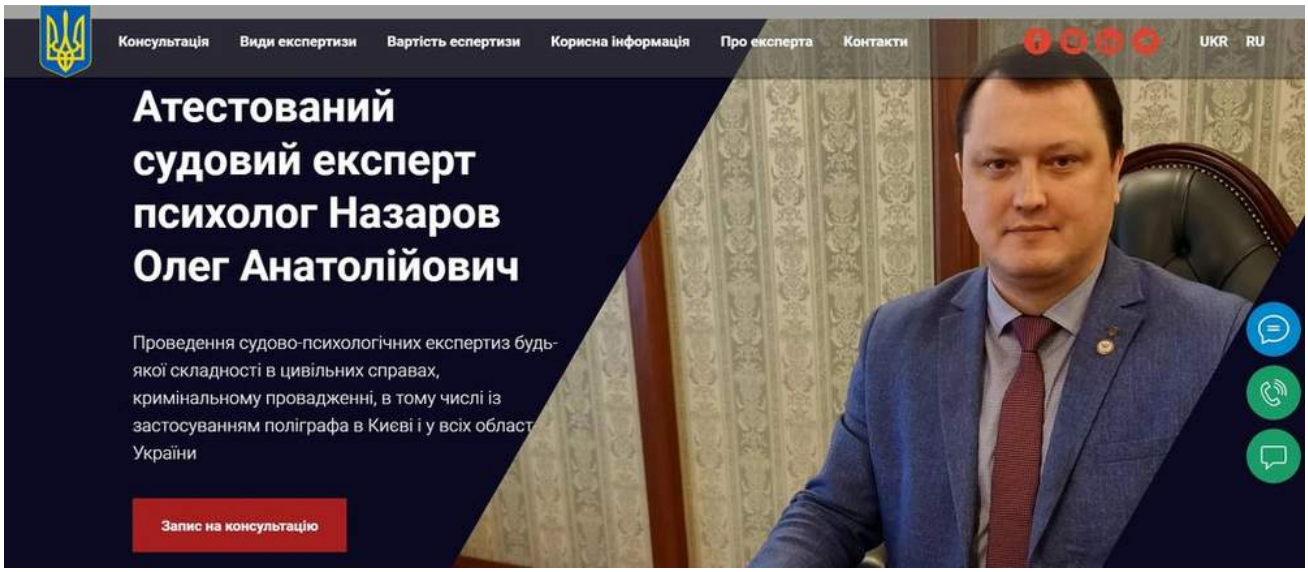

Офіційний Інтернет-сайт тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (EyeDetect, Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

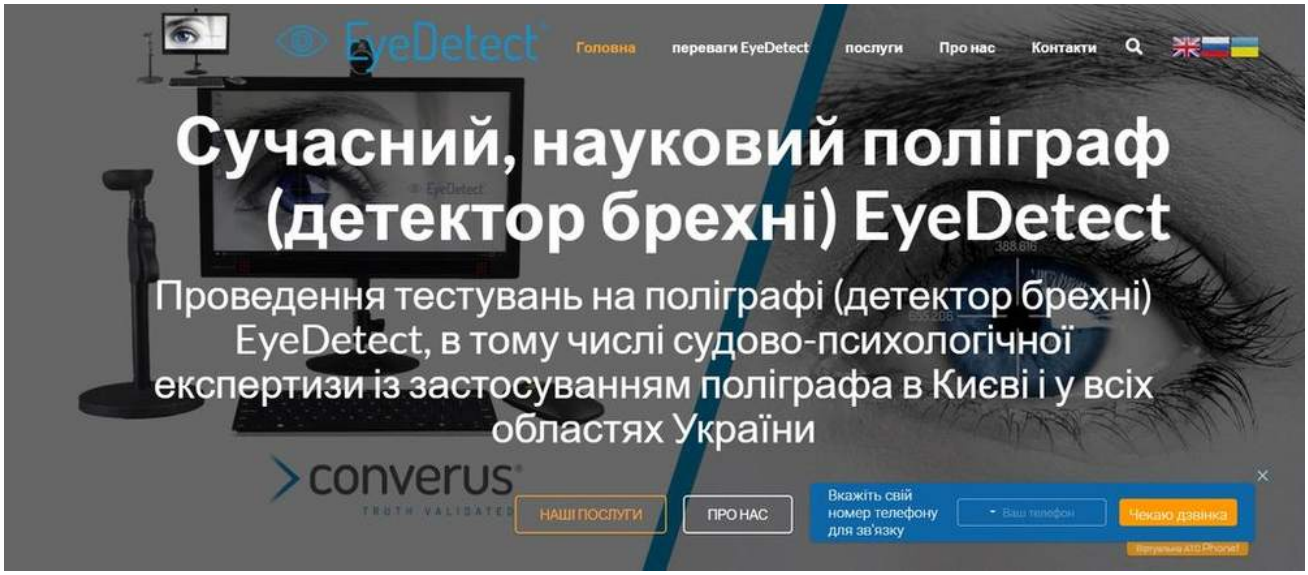

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph (Рекомендовано Міжнародним співтовариством поліграфологів, США):** https://sites.google.com/view/mobiarmrestspolygraph

References

1. "Konsultatsiia": zapyt, zamovlennia na provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy za riznymy pidstavamy, u tomu chysli iz zastosuvanniam polihrafa ["Consultation": Request and Order for a Forensic Psychological Examination on Various Grounds, Including with the Use of the Polygraph]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/sudebnaya-praktika-ispolzovaniya-ekspertizy-po-poligrafu/5124-nagaduemo-shcho-naukovij-zhurnal-zaprovadzhue-nadannya-poslug-konsultatsiya-zapit-na-provedennya-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-za-riznimi-pidstavami-u-tomu-chisli-iz-zastosuvannyam-poligrafa-na-zamovlennya-zatsikavlenikh-osib-sudu-pravookhoronnikh-organiv (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЇ ПОЛІГРАФОЛОГ В УКРАЇНІ[1]

ГО «Колегія поліграфологів України», Міністерство економіки України

Реферат. Матеріал приурочено до першої річниці запровадження в Україні професії «Поліграфолог». Її введено 25 жовтня 2021 року Зміною № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, затвердженою наказом Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21, і з цієї дати набула чинності кваліфікаційна характеристика професії. Характеристику затверджено наказом ГО «Колегія поліграфологів України» від 07.12.2020 № 1, підписаним головою організації В. Шаповаловим; відповідальним за її розроблення названо канд. психол. наук, доц. О. Назарова, текст погоджено членами Координаційної ради громадської організації. Наведено повний текст характеристики: завдання та обов'язки (проведення досліджень, тестувань, опитувань із застосуванням поліграфа за зверненням ініціатора, аналіз та інтерпретація реакцій на психологічні стимули, складання висновку, звіту чи довідки, дотримання етичних стандартів), обсяг необхідних знань і кваліфікаційні вимоги до чотирьох категорій (поліграфолог, поліграфолог II і I категорії, провідний поліграфолог): вища освіта бакалавра або магістра за будь-якою спеціальністю, підготовка за програмами поліграфних досліджень, відомості про відсутність судимості, стаж роботи. Пояснено, що тестування на поліграфі можливе лише за вільною згодою особи (ч. 2 ст. 28 Конституції України), окреслено предмет опитування з поліграфом за наказом Мін'юсту від 27.07.2015 № 1350/5 і використання поліграфа в оперативно-розшуковій діяльності (ст. 8 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність»), відомості з якого не є доказами. З посиланням на рішення ЄСПЛ від 1 вересня 2020 року (скарга № 48364/11) наголошено, що висновок поліграфолога, який є працівником поліції, не може розглядатися як висновок незалежного судового експерта. Судово-психологічну експертизу із застосуванням поліграфа проводять атестовані Мін'юстом судові експерти-психологи, а її висновок оцінюється за критеріями належності, допустимості й достовірності; як приклади наведено постанови ККС ВС від 08.10.2020 у справі № 755/10943/17 та від 12.11.2020 у справі № 343/1446/16-к. Зазначено, що професія належить до угруповання 2490 і не є обов'язковою для органів влади, а з 28.08.2024 триває розроблення професійного стандарту «Поліграфолог».

Ключові слова: поліграфолог, кваліфікаційна характеристика, Класифікатор професій ДК 003:2010, Зміна № 10, ГО «Колегія поліграфологів України», добровільна згода, судово-психологічна експертиза із застосуванням поліграфа, оцінка висновку експерта, Верховний Суд, Європейський суд з прав людини, професійний стандарт.

Qualification Characteristics of the Profession of Polygraph Examiner in Ukraine

HO «Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy», Ministerstvo ekonomiky Ukrainy.

Abstract. The material marks the first anniversary of the profession of polygraph examiner in Ukraine. The profession was introduced on 25 October 2021 by Amendment No. 10 to the National Classifier of Occupations DK 003:2010, approved by Order No. 810-21 of the Ministry of Economy of Ukraine, and the qualification characteristics took effect on the same date. They had been approved by Order No. 1 of 7 December 2020 of the NGO Board of Polygraph Examiners of Ukraine; O. Nazarov, PhD in Psychology, is named as responsible for drafting them. The full text is reproduced: duties (conducting polygraph examinations, tests and interviews at the request of an initiator, analysing responses to psychological stimuli, issuing an opinion or report, observing ethical standards), required knowledge,

and requirements for four grades of examiner, including a bachelor's or master's degree in any field, completed polygraph training, a clean criminal record and work experience. The material stresses that polygraph testing requires the person's free consent under Article 28 of the Constitution, describe the scope of polygraph interviews under Order No. 1350/5 of the Ministry of Justice and polygraph use in operational and search activity, whose results are not evidence, and cite a 2020 judgment of the European Court of Human Rights (application No. 48364/11) against relying on a police polygraph examiner as an independent expert. Forensic psychological examinations with a polygraph are conducted by experts certified by the Ministry of Justice and are assessed for relevance, admissibility and reliability, as illustrated by two 2020 rulings of the Supreme Court. Work on a professional standard has been under way since August 2024.

Keywords: polygraph examiner, qualification characteristics, Classifier of Occupations, polygraph examination, informed consent, forensic psychological examination, admissibility of expert evidence, Supreme Court, European Court of Human Rights, professional standard.

Першоджерело: *Про затвердження кваліфікаційної характеристики «Поліграфолог» : наказ ГО «Колегія поліграфологів України» від 07.12.2020 № 1. ; Про затвердження Зміни № 10 до Національного класифікатора ДК 003:2010 : наказ Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21.*[2][3] *Реферат оприлюднено в журналі 08.10.2022.*

References

1. HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy", Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Kvalifikatsiina kharakterystyka profesii polihrafoloh v Ukraini [Qualification Characteristics of the Profession of Polygraph Examiner in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/7461-kvalifikatsijna-kharakteristika-profesiji-poligrafolog-v-ukrajiniog (onovlena versiia vid 07.05.2025). [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinoi kharakterystyky "Polihrafoloh" [On Approval of the Qualification Description "Polygraph Examiner"] : nakaz HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy" vid 07.12.2020 № 1. ; Pro zatverdzhennia Zminy № 10 do Natsionalnoho klasyfikatora DK 003:2010 : nakaz Minekonomiky Ukrainy vid 25.10.2021 № 810-21. URL: https://drive.google.com/file/d/1ho7qMykzoAd_7DCOiI8sL27_kOFFxmWE/view (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinoi kharakterystyky "Polihrafoloh" [On Approval of the Qualification Description "Polygraph Examiner"] : nakaz HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy" vid 07.12.2020 № 1. ; Pro zatverdzhennia Zminy № 10 do Natsionalnoho klasyfikatora DK 003:2010 : nakaz Minekonomiky Ukrainy vid 25.10.2021 № 810-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.4. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КОМПЛЕКСНЕ ПРАВОВЕ МАПУВАННЯ (ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ) ЧОТИРЬОХ ВИДІВ СУДОВИХ СПРАВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ВІДНЕСЕНІ ДО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ. ФІНАЛЬНИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. - К.: ГС «МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ» МЕЖАХ ПРОГРАМИ О[1]

ГС «Мережа правового розвитку»

Реферат. Громадська спілка «Мережа правового розвитку» у фінальному аналітичному звіті (Київ, 2020, 268 с.), підготовленому в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP) за фінансової підтримки урядів Данії, Швейцарії та Швеції, зіставляє законодавчо визначений і фактичний шлях до правосуддя для мешканців сходу України, зокрема внутрішньо переміщених осіб. Предметом дослідження стали чотири категорії справ: встановлення юридичних фактів народження та смерті на непідконтрольних уряду територіях, компенсація за житло, зруйноване внаслідок збройного конфлікту, захист постраждалих від домашнього насильства та підтвердження трудового стажу. Експертний внесок зробили судді, працівники системи безоплатної правової допомоги, Національної поліції, служби пробації, державної виконавчої служби, органів РАЦС, представники громадського сектору й адвокати з Донецької, Луганської, Харківської областей та м. Києва. За оприлюдненим резюме звіту, польовий етап тривав із серпня 2019 р. до лютого 2020 р. і поєднував аналіз законодавства, 40 глибинних інтерв'ю, опитування 268 респондентів, аналіз судових рішень і групові експертні обговорення в Краматорську та Сєвєродонецьку; для кожної категорії автори оцінили фактичну тривалість і вартість досудового, судового та післясудового етапів. У справах про факти народження й смерті сам судовий розгляд триває в середньому близько тижня, а основні втрати часу й коштів припадають на збір документів, поїздки та процедури в органах РАЦС. Успішних випадків отримання компенсації за зруйноване житло через національні суди дослідники не виявили, а позасудовий механізм, запроваджений 2019 року, фактично не працював. Постраждалі від домашнього насильства стикаються із затримками термінових заборонних приписів, нестачею притулків і великим тягарем доказування; у справах про трудовий стаж Пенсійний фонд здебільшого відмовляє, тоді як суди першої інстанції переважно задовольняють позови. Автори пропонують, зокрема, позасудове встановлення фактів народження і смерті, «зелені кімнати» для дітей у судах, вилучення ознаки систематичності зі ст. 126-1 КК України, затвердження форми акта обстеження зруйнованого житла та звільнення вразливих категорій заявників від судового збору. Для юристів, судових експертів і психологів звіт цінний емпіричними даними про реальні бар'єри доступу до правосуддя.

Ключові слова: доступ до правосуддя, внутрішньо переміщені особи, правове мапування, непідконтрольні уряду території, встановлення фактів народження та смерті, компенсація за зруйноване житло, домашнє насильство, трудовий стаж, збройний конфлікт, безоплатна правова допомога.

Comprehensive Legal Mapping (Problem Solving) of Four Types of Court Cases for Internally Displaced Persons: Final Analytical Report

HS «Merezha pravovoho rozvytku».

Abstract. People in eastern Ukraine affected by the armed conflict often follow a path to justice that differs from the one set out in legislation. This final analytical report by the NGO Legal Development Network (Kyiv, 2020, 268 pp.), prepared within the UN Recovery and Peacebuilding Programme with funding from the governments of Denmark, Switzerland and Sweden, maps four types of cases: establishing the legal facts of birth and death in non-government-controlled areas, compensation for housing destroyed in the conflict, protection of domestic violence survivors, and confirmation of employment records. According to the published summary, fieldwork ran from August 2019 to February 2020 and combined legislative analysis, 40 in-depth interviews with judges, lawyers and officials, a survey of 268 respondents, analysis of court decisions and expert discussions in Kramatorsk and Sievierodonetsk. For each case type the authors estimate the actual duration and cost of the pre-trial, trial and post-trial stages. Court hearings on birth and death facts take about a week on average, while most time and expense go on collecting documents, travel and civil registry procedures. The researchers found no successful cases of compensation for destroyed housing through national courts, and the out-of-court mechanism introduced in 2019 was not working. Domestic violence survivors face delays in emergency barring orders, a shortage of shelters and a heavy burden of proof; in employment record cases the Pension Fund usually refuses, whereas first-instance courts mostly grant the claims. Recommendations include an out-of-court procedure for birth and death facts, child-friendly rooms in courts, removal of the systematic element from Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine and court fee exemptions for vulnerable applicants.

Keywords: access to justice, internally displaced persons, legal mapping, non-government-controlled areas, birth and death facts, compensation for destroyed housing, domestic violence, employment record, armed conflict, free legal aid.

Першоджерело: *Комплексне правове мапування (вирішення проблем) чотирьох видів судових справ для людей, які віднесені до внутрішньо переміщених осіб : фінальний аналітичний звіт за результатами проведення дослідження / ГС «Мережа правового розвитку» ; Програма ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP). Київ, 2020. 268 с.[2] Реферат оприлюднено в журналі 06.06.2021.*

References

1. HS "Merezha pravovoho rozvytku". Kompleksne pravove mapuvannia (vyrishennia problem) chotyrokh vydiv sudovykh sprav dlia liudei, yaki vidneseni do vnutrishno peremishchenykh osib. Finalnyi analitychnyi zvit za rezultatamy provedennia doslidzhennia [Comprehensive Legal Mapping (Problem Solving) of Four Types of Court Cases for Internally Displaced Persons: Final Analytical Report]. - K.: HS "Merezha pravovoho rozvytku" mezhakh Prohramy O : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/5135-kompleksne-pravove-mapuvannya-virishennya-problem-chotirokh-vidiv-sudovikh-sprav-dlya-lyudej-yaki-vidneseni-do-vnutrishno-peremishchenikh-osib-finalnij-analitichnij-zvit-za-rezultatami-provedennya-doslidzhennya-k-gs-merezha-pravovogo-rozvitku-mezhakh-programi-oon-iz-vidnovlennya-ta-rozbudovi-miru-un-rpp-2020-268-s (onovlena versiia vid 06.06.2021). [in Ukrainian].

2. Kompleksne pravove mapuvannia (vyrishennia problem) chotyrokh vydiv sudovykh sprav dlia liudei, yaki vidneseni do vnutrishno peremishchenykh osib [Comprehensive Legal

Mapping (Problem-Solving) of Four Types of Court Cases for Internally Displaced Persons] : finalnyi analitychnyi zvit za rezultatamy provedennia doslidzhennia / HS "Merezha pravovoho rozvytku" ; Prohrama OON iz vidnovlennia ta rozbudovy myru (UN RPP). Kyiv, 2020. 268 s. URL: https://ldn.org.ua/en/?p=9996 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

СЛУЖБОВА ІНФОРМАЦІЯ

НАГАДУЄМО, ЩО НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ ЗАПРОВАДЖУЄ НАДАННЯ ПОСЛУГ «КОНСУЛЬТАЦІЯ»: ЗАПИТ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА РІЗНИМИ ПІДСТАВАМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА НА ЗАМОВЛЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНИХ ОСІБ, СУДУ, ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ[1]

Службова інформація. Службове оголошення редакції журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці», розміщене в рубриці «Судова практика». Редакція нагадує про послугу «Консультація», у межах якої зацікавлені особи, суди та правоохоронні органи можуть подати запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, зокрема із застосуванням поліграфа. Текст оголошення обмежується посиланням на сторінку запису на консультацію на сайті журналу; наукового змісту матеріал не містить.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 05.06.2021.*

Повний текст

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент

Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом проведення експертиз за експертною спеціальністю 14.1 “Психологічні дослідження”, поліграфолог

Україна,
02024, Київ,
вул. Магнітогорська, 1б, оф. 304,
E-mail: 2825818819@mail.gov.ua

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

Запис на консультацію - http://expertize-journal.org.ua/konsultacia

References

1. Nahaduiemo, shcho naukovyi zhurnal zaprovadzhuie nadannia posluh "Konsultatsiia": zapyt na provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy za riznymy pidstavamy, u tomu chysli iz zastosuvanniam polihrafa na zamovlennia zatsikavlenykh osib, sudu, pravookhoronnykh orhaniv [We Remind You That the Scientific Journal Is Introducing "Consultation" Services: Re-

quests for Forensic Psychological Examinations on Various Grounds, Including with the Use of the Polygraph, at the Request of Interested Persons, Courts and Law Enforcement Agencies]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/sudebnaya-praktika-po-sdelkam-s-porokami-voli/5125-nagaduemo-shcho-naukovij-zhurnal-zaprovadzhue-nadannya-poslug-konsultatsiya-zapit-na-provedennya-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-za-riznimi-pid-stavami-u-tomu-chisli-iz-zastosuvannyam-poligrafa-na-zamovlennya-zatsikavlenikh-osib-sudu-pravookhoronnikh-organiv (onovlena versiia vid 05.06.2021). [in Ukrainian].

«КОНСУЛЬТАЦІЯ»: ЗАПИТ, ЗАМОВЛЕННЯ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА РІЗНИМИ ПІДСТАВАМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА[1]

Службова інформація. Оголошення про послугу «Консультація» повторено в рубриці «Судова практика». Редакція інформує, що приймає запити на проведення судово-психологічних експертиз, у тому числі з поліграфом, від зацікавлених осіб, суду та правоохоронних органів відповідно до процесуальних кодексів, і наводить телефон для термінового зв'язку з експертом через месенджери. Зазначено, що у 2021 р. проведено понад 270 консультацій. Консультації організовує О. А. Назаров, головний редактор, атестований судовий експерт-психолог (поліграфолог); додано посилання на офіційні інтернет-ресурси експерта та сторінку продажу портативних підлокітників Mobi для поліграфа.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 05.06.2021.*

Повний текст

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент

Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом
проведення експертиз за експертною спеціальністю
14.1 "Психологічні дослідження", поліграфолог

Україна,
02024, Київ,
вул. Магнітогорська, 1б, оф. 304,
E-mail: 2825818819@mail.gov.ua

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

Офіційній Інтернет-сайт судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

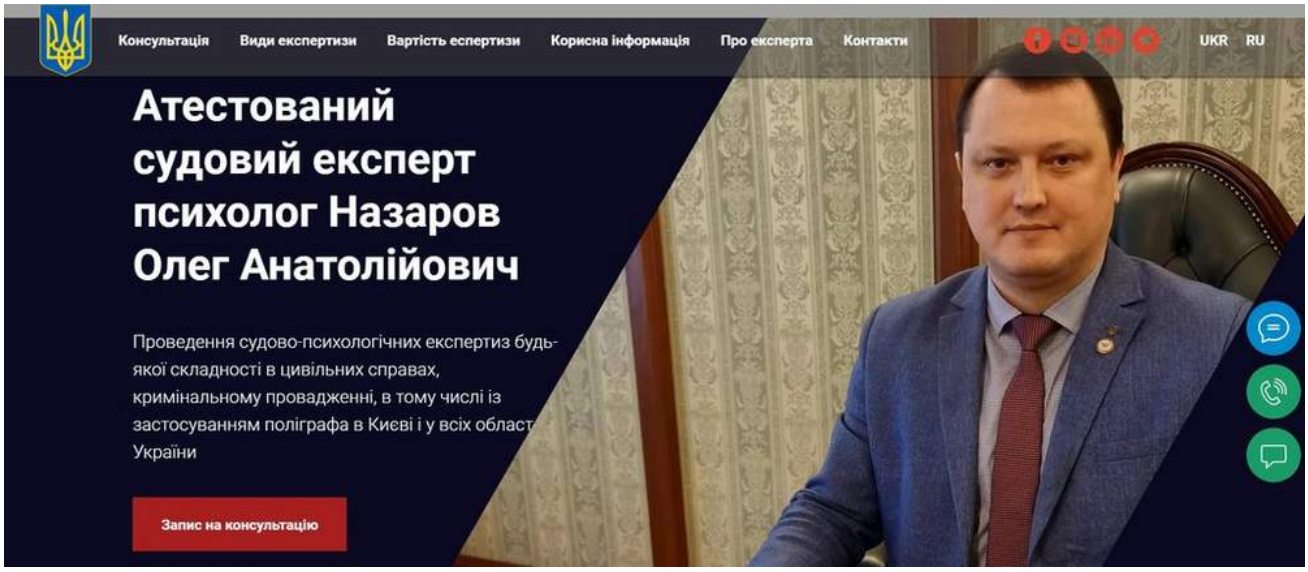

Офіційний Інтернет-сайт тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (EyeDetect, Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

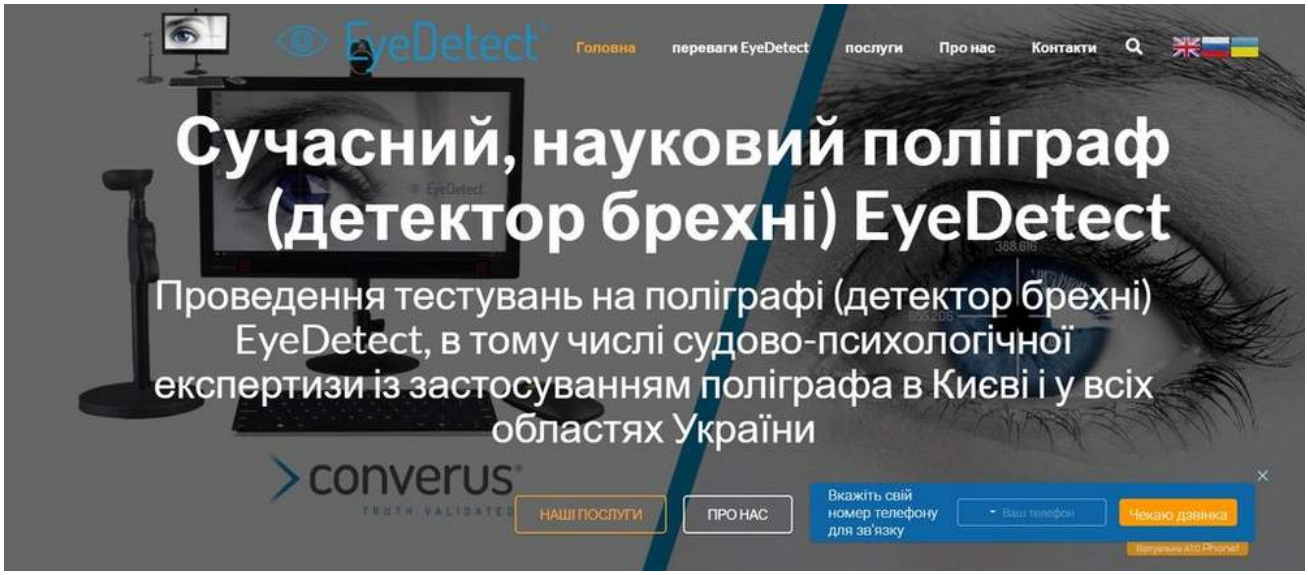

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph (Рекомендовано Міжнародним співтовариством поліграфологів, США):** https://sites.google.com/view/mobiarmrestspolygraph

References

1. "Konsultatsiia": zapyt, zamovlennia na provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy za riznymy pidstavamy, u tomu chysli iz zastosuvanniam polihrafa ["Consultation": Request and Order for a Forensic Psychological Examination on Various Grounds, Including with the Use of the Polygraph]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/sudebnaya-praktika-po-detsko-roditelskim-otnosheniyam/5123-nagaduemo-shcho-naukovij-zhurnal-zaprovadzhue-nadannya-poslug-konsultatsiya-zapit-na-provedennya-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-za-riznimi-pidstavami-u-tomu-chisli-iz-zastosuvannyam-poligrafa-na-zamovlennya-zatsikavlenikh-osib-sudu-pravookhoronnikh-organiv (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

1.5. РЕЦЕНЗІЇ ТА НОВІ ВИДАННЯ

ЗБІРКА[1]

Деркач В. В.

Реферат. Рецензійна публікація представляє першу поетичну книжку київського адвоката Вероніки Валеріївни Деркач «Я сьогодні світи позбираю...» (Київ : Альтерпрес, 2007. 487 с.), написану російською мовою. До збірки ввійшло понад 400 віршів: від філософської лірики й поетичних листів великим людям до особистих переживань. За поясненням авторки, назва не випадкова: кожен читач є окремим світом, створеним Богом, кожен вірш є світом, створеним поетом, і під час читання ці світи перетинаються. Деркач В. В. зазначає, що джерелом натхнення стали зустрічі з різними людьми та долями в адвокатській практиці, і сподівається, що кожен знайде в книжці близький за духом вірш і відкриє для себе красу навколишнього світу, його геніїв і природи. Подано довідку про авторку: понад 20 років адвокатської діяльності (свідоцтво видане Київською обласною КДКА у 2002 р.), диплом з відзнакою Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України (2001, правознавство) та магістратура Національної академії внутрішніх справ (2002). Журнал друкує чотирнадцять віршів із розділів «Філософія» та «Особисте», датованих 1993–2005 роками. Наскрізні мотиви добірки: єдність світу й віросповідань, у якій «Иисус и Аллах, и Будда» постають «в единственном лике»; поетична переробка відомої молитви про силу змінити можливе, мужність прийняти неминуче й мудрість розрізнити одне від одного; любов, над якою втрачає владу навіть смерть; пам'ять про предків, що летять разом зі зграями птахів; осуд байдужості, користолюбства й зради («Нам сострадание – рутина, обогащение – алтарь»). У вірші «Монолог смерти» війну та вбивство собі подібних показано очима самої смерті. Вірш «Общение» розгортає метафору спілкування як річки з підводними течіями, вирами спокус, «плотинами непонимания» й «туманом двоякомыслия»; цей образ перегукується з повсякденним досвідом юриста, який працює з людськими конфліктами. Публікацію доповнено портретом «Двоє» (2021) художниці й адвоката з міжнародного права Олени Дроздової, канд. юрид. наук, доцента, та композиційними фотографіями авторки (2022). Матеріал знайомить читачів журналу з гуманітарним і світоглядним виміром особистості правника-практика.

Ключові слова: Деркач Вероніка, поетична збірка, філософська лірика, любовна лірика, адвокат, право і література, спілкування, гуманістичні цінності, рецензія.

Poetry Collection «Ya Sohodni Svity Pozbyraiu...» (I Shall Gather Worlds Today...) by Attorney Veronika Derkach

Derkach V. V.

Abstract. This review presents the first poetry book by Kyiv attorney Veronika Derkach, «Ya sohodni svity pozbyraiu...» (I Shall Gather Worlds Today...), published in Kyiv by Alterpres in 2007 (487 pages) and written in Russian. The collection contains more than 400 poems, ranging from philosophical lyrics and verse letters to great figures of the past to intimate personal pieces. The author explains the title: every reader is a separate world created by God, every poem is a world created by the poet, and reading brings the two together. She attributes her inspiration to the many people and life stories she encountered in legal practice. A biographical note mentions more than twenty years at the bar (licence issued in 2002), a law degree with honours from the Academy of Labour and Social Relations

(2001) and a master's degree from the National Academy of Internal Affairs (2002). The journal reproduces fourteen poems from the sections «Philosophy» and «Personal», dated 1993 to 2005. Recurring motifs include the unity of the cosmos and of religious traditions; a reworking of the well-known prayer for strength to change what can be changed, courage to accept what cannot, and wisdom to tell the difference; love that outlasts death; ancestral memory linked to migrating birds; and a sharp critique of indifference, greed and betrayal. In «Monologue of Death» war and killing are seen through the eyes of death itself, while «Communication» describes human interaction as a river with hidden currents, whirlpools of temptation and dams of misunderstanding, an image familiar to lawyers who deal with human conflict every day. The publication is illustrated with the portrait «Two» (2021) by artist and attorney Olena Drozdova and with photographs by the author (2022), showing readers the humanistic side of a practising lawyer.

Keywords: Veronika Derkach, poetry collection, philosophical lyrics, love poetry, attorney, law and literature, communication, humanistic values, book review.

Першоджерело: *Деркач В. В. Я сьогодні світи позбираю... : поезії. Київ : Альтерпрес, 2007. 487 с. Рос. мовою. Реферат оприлюднено в журналі 12.10.2022.*

References

1. Derkach V. V. Zbirka [Poetry Collection "Ya Sohodni Svity Pozbyraiu..." (I Shall Gather Worlds Today...) by Attorney Veronika Derkach] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/books/7473-zbirka (onovlena versiia vid 12.10.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Судово-психологічна експертиза: нормативні документи МОЗ України щодо оформлення медичних документів лікарями для використання під час судово-психологічної експертизи з встановлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав[1]

14.09.2022

Короткий зміст. Головний редактор журналу, судовий експерт-психолог Назаров О. А. пояснює, на яких нормативних актах МОЗ України ґрунтується обов'язок лікарів фіксувати скарги пацієнта в його формулюванні та причини, з якими той пов'язує погіршення здоров'я, зокрема порушення прав чи злочин. Розглянуто наказ МОЗ від 14.02.2012 № 110 (форма № 025/о, розділ «Щоденник»), клінічний протокол екстреної допомоги (наказ від 05.06.2019 № 1269), систему медико-технологічних документів за наказом № 751 і схему обґрунтування діагнозу. Такі медичні документи потрібні адвокатам і учасникам справи для судово-психологічної експертизи моральних страждань.

25 жовтня в Україні відмічається День поліграфолога України[2]

08.10.2022

Короткий зміст. 25 жовтня 2022 року в Україні відзначали День поліграфолога і першу річницю професії «Поліграфолог», запровадженої 25.10.2021 Зміною № 10 до Класифікатора професій ДК 003:2010 (наказ Мінекономіки № 810-21) разом із кваліфікаційною характеристикою ГО «Колегія поліграфологів України». Ця назва посади не обов'язкова для державних і правоохоронних органів, а тестування можливе лише за добровільною згодою (ч. 2 ст. 28 Конституції). Розмежовано поліцейське опитування на поліграфі й судово-психологічну експертизу, наведено позиції Верховного Суду та рішення ЄСПЛ у справі «Проскурніков проти росії».

В Національній поліції створено центр поліграфологів кримінальної поліції, який працює на базі департаментів оперативно-технічних заходів та стратегічних розслідувань Національної поліції України[3]

08.10.2022

Короткий зміст. Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції повідомив про створення центру поліграфологів кримінальної поліції на базі департаментів оперативно-технічних заходів і стратегічних розслідувань; у жовтні відбувся 11-й випуск фахівців. Перший заступник міністра внутрішніх справ Євгеній Єнін пов'язав розвиток поліграфологів із «внутрішнім фронтом» робіт після початку широкомасштабної агресії. Нагадано, що за Інструкцією МВС від 13.11.2017 № 920 результати опитування на поліграфі не мають доказової сили, і розмежовано такі опитування із судово-психологічною експертизою.

Крісло поліграфолога: Mobi-підлокітники Polygraph модель 1 перетворюють офісний стілець ISO в професійне крісло поліграфолога (поліграфологічне крісло) - найдешевший та якісний застосунок для поліграфологів[4]

15.10.2022

Короткий зміст. Представлено Mobi-підлокітники Polygraph модель 1: портативний комплект, який кріпиться в бокові отвори рами офісного стільця ISO і перетворює його на крісло для тестування на поліграфі. Вага виробу до 3,5 кг, підлокітники витримують до 20 кг, рама стільця до 120 кг; довжина 58–62 см, ширина 17 см, висота над сидінням 29 см. Прототипами названо портативні крісла Lafayette (Model 76877P) і Stoelting (Model 83220). Ціна 3830 грн, гарантія 24 місяці, у комплекті сумка-чохол та інструменти для монтажу. Підлокітники підходять до п'яти моделей стільців і трьох моделей крісел ISO.

В Україні розроблено найлегше поліграфологічне крісло в світі – Mobi крісло Polygraph модель 3, вага якого складає біля 9 кілограм та яке транспортується в сумці чохлі - призначено для застосування під час досліджень, опитувань на поліграфі[5]

15.10.2022

Короткий зміст. Описано Mobi крісло Polygraph модель 3: складане дерев'яне (з ясеня) поліграфологічне крісло з механізмом «ножиці», яке переносять у сумці-чохлі. Розробник — к. психол. н., доц. Назаров О. А., рік розробки — січень 2022. Крісло витримує до 150 кг, тканина Oxford 900; у заголовку вагу названо «біля 9 кілограм», у характеристиках — 9,7 кг. Прототипом стало портативне крісло Axciton. Вартість 6830 грн, гарантія 24 місяці. Наголошено, що таке крісло зменшує статичне напруження м'язів рук і верхньої частини тіла під час тривалого тестування на поліграфі.

Незалежна психологічна експертиза Вартість. Приклади. Судовий експерт психолог (поліграфолог) Назаров Олег Анатолійович[6]

16.10.2022

Службова інформація. Матеріал представляє послуги судового експерта-психолога (поліграфолога) к. психол. н., доц. Назарова О. А. і пояснює, що таке судово-психологічна експертиза. Вартість — від 15 101,6 грн залежно від категорії складності та встановленої Мін'юстом ціни експертогодини. Перелічено підстави призначення: у цивільних справах — угодоздатність і дієздатність, дитячо-батьківські відносини, моральна шкода; у кримінальних — психологічні властивості обвинуваченого, потерпілих і свідків, посмертна експертиза, психолого-лінгвістичні дослідження. Наведено орієнтовні питання до експерта й перелік матеріалів.

References

1. Sudovo-psykholohichna ekspertyza: normatyvni dokumenty MOZ Ukrainy shchodo oformlennia medychnykh dokumentiv likariamy dlia vykorystannia pid chas sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy z vstanovlennia faktu moralnykh strazhdan (moralnoi shkody) ta z inshykh pidstav [Forensic Psychological Examination: Regulatory Documents of the Ministry of Health of Ukraine on the Preparation of Medical Records by Doctors for Use in Forensic Psychological Examination to Establish the Fact of Moral Suffering (Non-Pecuniary Damage) and on Other

Grounds]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 14 veres. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7274-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-normativni-dokumenti-moz-shchodo-oformlennya-medichnikh-dokumentiv-likaryami-dlya-vikoristannya-pid-chas-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-z-vstanovlennya-faktu-moralnikh-strazhdan-moralnoji-shkodi (onovlena versiia vid 18.09.2022). [in Ukrainian].

2. 25 zhovtnia v Ukraini vidmichaietsia Den polihrafoloha Ukrainy [On 25 October, Ukraine Marks the Day of the Polygraph Examiner of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 8 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7462-25-zhovtnya-v-ukrajini-vidmichaetsya-den-poligrafologa-ukrajini (onovlena versiia vid 09.10.2022). [in Ukrainian].

3. V Natsionalnii politsii stvoreno tsentr polihrafolohiv kryminalnoi politsii, yakyi pratsiuie na bazi departamentiv operatyvno-tekhnichnykh zakhodiv ta stratehichnykh rozsliduvan Natsionalnoi politsii Ukrainy [A Centre of Criminal Police Polygraph Examiners Has Been Established in the National Police, Operating on the Basis of the Departments of Operational and Technical Measures and Strategic Investigations of the National Police of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 8 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7459-v-natsionalnij-politsiji-stvoreno-tsentr-poligrafologiv-kriminalnoji-politsiji-yakij-pratsyue-na-bazi-departamentiv-operativno-tekhnichnikh-zakhodiv-ta-strategichnikh-rozsliduvan-natsionalnoji-politsiji (onovlena versiia vid 15.10.2022). [in Ukrainian].

4. Krislo polihrafoloha: Mobi-pidlokitnyky Polygraph model 1 peretvoriuiut ofisnyi stilets ISO v profesiine krislo polihrafoloha (polihrafolohichne krislo) - naideshevshyi ta yakisnyi zastosunok dlia polihrafolohiv [Polygraph Examiner's Chair: Mobi Polygraph Armrests Model 1 Turn an ISO Office Chair into a Professional Polygraph Examiner's Chair – The Cheapest and Highest-Quality Solution for Polygraph Examiners]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 15 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7507-krislo-poligrafologa-mobi-pidlokitniki-polygraph-model-1-peretvoryuyut-ofisnij-stilets-iso-v-profesijne-krislo-poligrafologa-poligrafologichne-krislo (onovlena versiia vid 17.10.2022). [in Ukrainian].

5. V Ukraini rozrobleno nailehshe polihrafolohichne krislo v sviti – Mobi krislo Polygraph model 3, vaha yakoho skladaie bilia 9 kilohram ta yake transportuietsia v sumtsi chokhli - pryznacheno dlia zastosuvannia pid chas doslidzhen, opytuvan na polihrafi [The World's Lightest Polygraph Chair Has Been Developed in Ukraine – The Mobi Polygraph Chair Model 3, Weighing About 9 Kilograms and Transported in a Carry Bag, Intended for Use During Polygraph Examinations and Interviews]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 15 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7500-v-ukrajini-rozrobleno-najlegshe-poligrafologichne-krislo-v-sviti-mobi-polygraph-model-3-vaga-yakogo-skladae-bilya-9-kilogram-ta-yake-transportuetsya-v-sumtsi-chokhli (onovlena versiia vid 17.10.2022). [in Ukrainian].

6. Nezalezhna psykholohichna ekspertyza Vartist. Pryklady. Sudovyi ekspert psykholoh (polihrafoloh) Nazarov Oleh Anatoliiovych [Independent Psychological Examination. Cost. Examples. Forensic Expert Psychologist (Polygraph Examiner) Oleh Anatoliiovych Nazarov]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 16 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7516-nezalezhna-psikhologichna-ekspertiza-vartist-prikladi-sudovij-ekspert-psikholog-poligrafolog-nazarov-oleg-anatolijovich (onovlena versiia vid 16.10.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Автоматичний поліграф EyeDetect+ 2.0 і Physio Tracker v2

У 2022 році Converus представила EyeDetect+ 2.0 — автоматичний поліграф, який поєднує дані очей зі стандартного тесту EyeDetect із записом фізіологічної активності, як у класичному поліграфі.

До комплекту EyeDetect+ 2.0 входять станція EyeDetect Station v4, багатоканальний фізіологічний монітор Physio Tracker v2 і накладка на сидіння. Розробники наголошують на неупередженості (адміністрування тесту й аналіз даних комп'ютеризовано), точності 89–91 % і меншій інвазивності порівняно з традиційним поліграфом: артеріальний тиск вимірюють без манжети [1].

Комплект автоматичного поліграфа EyeDetect+ 2.0 [1]

Physio Tracker v2 реєструє електродермальну активність (електроди на двох пальцях однієї руки), дихання (тензодатчики на грудях або животі), ЕКГ (електроди на обох зап'ястях), периферичну вазомоторну активність (фотоплетизмограф на пальці), час проходження пульсової хвилі як непрямий показник артеріального тиску (за сигналами ЕКГ і фотоплетизмографа) та рухи тіла (накладка на сидіння з 256 датчиками). Монітор має 16-бітну роздільну здатність сигналу, живиться від USB і працює зі станціями

EyeDetect версій 3 і 4. Завдяки йому EyeDetect+ відповідає визначенню поліграфа Міністерства праці США — приладу, що безперервно й одночасно записує зміни серцево-судинної, дихальної та електродермальної активності [2].

Physio Tracker v2 з датчиками і накладкою на сидіння [2]

30 червня 2022 року EyeDetect+ як перший у світі автоматизований поліграф посів перше місце в категорії комерційного програмного забезпечення на конкурсі Utah Innovation Awards у Солт-Лейк-Сіті; нагороду отримав президент і генеральний директор Converus Тодд Мікельсен. В Україні EyeDetect з 2020 року застосовує під час судово-психологічних експертиз атестований Міністерством юстиції судовий експерт-психолог (поліграфолог) О. А. Назаров [3].

References

1. Ostannia evoliutsiia v otsintsi nadiinosti. Pershyi u sviti avtomatychnyi polihraf EyeDetect+ 2.0. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/7037-ostannya-evolyutsiya-v-otsintsi-nadijnosti-pershij-u-sviti-avtomatichnij-poligraf-eyedetect-2-0 (onovlena versiia vid 27.07.2022). [in Ukrainian].

2. Physio Tracker v2 dlia EyeDetect+ 2.0. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/7035-physio-tracker-v2-dlya-eyedetect-2-0 (onovlena versiia vid 27.07.2022).

3. Suchasnyi, avtomatyzovanyi polihraf EyeDetect+ posiv 1-e mistse na tseremonii vruchennia nahorod Utah Innovation Awards 2022 u SSHA. V Ukraini EyeDetect zastosovuietsia pid chas provedennia sudovo-psykholohichnykh ekspertyz [The Modern Automated EyeDetect+

Polygraph Took 1St Place at the Utah Innovation Awards 2022 Ceremony in the USA. In Ukraine, EyeDetect Is Used in Forensic Psychological Examinations]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7033-suchasnij-avtomatizovanij-poligraf-eyedetect-pos-iv-1-e-mistse-na-tseremoniji-vruchennya-nagorod-utah-innovation-awards-2022-u-ssha (onovlena versiia vid 27.07.2022). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у вересні–жовтні 2022 р. — у період виходу цього номера[22]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	кпк	40
3	екологічна експертиза	25
4	експертиза проектної документації	24
5	лінгвістична експертиза	13
6	психофізіологічна експертиза	12
7	трасологічна експертиза	11
8	кку	9
9	дактилоскопічна експертиза	6

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «лінгвістична експертиза» (різкий сплеск), «екологічна експертиза» (+250 %), «судова експертиза» (+50 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	Незалежна психологічна експертиза Вартість. Приклади. Судовий експерт психолог (поліграфолог) Назаров Олег Анатолійович	7 114
2	Судово-психологічна експертиза: нормативні документи МОЗ України щодо оформлення медичних документів лікарями для використання під час судово-психологічної експертизи з встановлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав	6 032
3	*Назаров О. А.* Які нормативні документи МОЗ України регламентують оформлення лікарями медичних довідок потрібних для використання під час судово-психологічної експертизи з встановлення факту моральних страждань (моральної шкоди) та з інших підстав?	4 396
4	*ГО «Колегія поліграфологів України», Міністерство економіки України* Кваліфікаційна характеристика професії поліграфолог в Україні	4 289
5		4 276

В Національній поліції створено центр поліграфологів кримінальної поліції, який працює на базі департаментів оперативно-технічних заходів та стратегічних розслідувань Національної поліції України

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[23].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[24] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

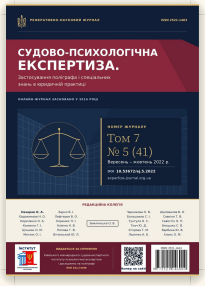

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2022. Т. 7, № 5 (41). 62 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2022. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19813-2022-5-46.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2022. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. First use of DNA profiling in a criminal conviction. Guinness World Records. URL: https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/first-use-of-dna-profiling-in-a-criminal-conviction (data zvernennia: 04.11.2026).

8. OHCHR, «Ukraine: Civilian casualties as of 24:00 30 October 2022». URL: https://ukraine.un.org/en/download/119764/205353 (data zvernennia: 04.11.2026).

9. Ofis Heneralnoho prokurora zadokumentuvav 61 203 zlochyny proty Ukrainy [The Office of the Prosecutor General Has Documented 61,203 Crimes Against Ukraine]. ArmiiaInform. 2022. 28 zhovt. URL: https://armyinform.com.ua/2022/10/28/ofis-generalnogo-prokurora-zadokumentuvav-61-203-zlochyny-proty-ukrayiny/ (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Estimated $349 Billion. World Bank : press release. 2022. 9 Sept. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion (data zvernennia: 08.11.2026).

11. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia shkody ta obsiahu zbytkiv : nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy, Fondu derzhavnoho maina Ukrainy vid 18.10.2022 № 3904/1223 [On Approval of the Methodology for Determining Damage and the Amount of Losses : Joint Order of the Ministry of Economy of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine of 18 October 2022 No. 3904/1223]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2022. 18 zhovt. URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail/7c728580-49dd-4901-a5f0-ed90500e605a?lang=uk-UA (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

12. ArmiiaInform. Reaktyvna systema zalpovoho vohniu BM-21 "Hrad" Zbroinykh syl Ukrainy vede vohon na pivdni Ukrainy, zhovten 2022 r [A BM-21 "Grad" Multiple Rocket Launcher of the Armed Forces of Ukraine Firing in Southern Ukraine, October 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ukrainian_BM-21_Grad_firing.jpg (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

13. DSNS Ukrainy. Pozhezha na ob'yekti enerhetychnoi infrastruktury Kyivshchyny pislia ataky rosiiskykh droniv-kamikadze Shahed u nich na 27 zhovtnia 2022 r [Fire at an Energy Infrastructure Facility in Kyiv Oblast After a Russian Shahed Kamikaze Drone Attack on the Night of 27 October 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Energy_infrastructure_facility_in_Kyiv_Oblast_after_Russian_drone_attack,_2022-10-27_(15).webp (data zvernennia: 09.11.2026). [in Ukrainian].

14. Chotyry roky pravosuddia v umovakh viiny — chernihivska suddia Liubov Kharechko bula rozstriliana rosiiskymy viiskovymy [Four Years of Justice in Wartime: Chernihiv Judge Liubov Kharechko Was Shot Dead by Russian Soldiers]. Rada suddiv Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2026. 24 liut. URL: https://rsu.gov.ua/ua/news/cotiri-roki-pravosudda-v-umovah-vijni-cernigivska-sudda-lubov-harecko-bula-rozstrilana-rosijskimi-vijskovimi (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

15. Vytiah z protokolu zahalnykh zboriv suddiv Chernihivskoho apeliatsiinoho sudu vid 08 zhovtnia 2018 roku [Extract from the Minutes of the General Meeting of Judges of the Chernihiv Court of Appeal of 8 October 2018]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/inshe/1/protokol08 (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

16. Obrano zastupnyka holovy sudu ta sekretariv sudovykh palat [Deputy Chief Judge and Secretaries of the Judicial Chambers Elected]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. 2021. 7 zhovt. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/pres-centr/general/1191100/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

17. U Chernihivskomu AS zminyvsia holova [The Chief Judge of the Chernihiv Court of Appeal Has Changed]. Zakon i Biznes. 2024. 25 zhovt. URL: https://zib.com.ua/ua/163820.html (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

18. Uzahalnennia sudovoi praktyky [Generalisation of Case Law] / sekretar sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh L. K. Kharechko. Apeliatsiinyi sud Chernihivskoi oblasti : ofitsiinyi vebsait. 2018. 3 trav. URL: https://cna.court.gov.ua/sud2590/5864/477027/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

19. Suddiu z Chernihova vbyly pry sprobi evakuatsii [Judge from Chernihiv Killed While Trying to Evacuate]. Sudovyi reporter : vebsait. 2022. 4 berez. URL: https://sudreporter.org/suddyu-z-chernigova-vbyly-pry-sprobi-evakuacziyi/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

20. Kharechko L. K. Moi virshi — tse kryk dushi [My Poems Are the Cry of the Soul] : zbirnyk poezii / Liubov Kharechko. Chernihiv : [s. n.], 2026. 56 s. : il., fot. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2026.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/19828-kharechko-moi-virshi-tse-kryk-dushi (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

21. Spivchuttia [Condolences] : [u zviazku iz zahybelliu suddi Krasnohradskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti D. S. Konstantynova]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2022. 30 zhovt. URL: https://court.gov.ua/archive/1339620/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

22. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.09.2022–31.10.2022 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.09.2022–31.10.2022]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2022-09-01%202022-10-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

23. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

24. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2022. Том 7, № 5 (41)
вересень–жовтень 2022 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 62 с.

DOI 10.53672/ej.5.2022. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua